

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

23^e JAARGANG

WOENSDAG 23 FEBRUARI 1938

No. 1156

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).

Th. van Luytelaer (waarnemend Redacteur-Secretaris).

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam-West.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD:

	Blz.
DE BELASTINGOPBRENGSTEN IN HET JAAR 1937 door Mr. Dr. A. van Doorninck	134
De ordeningspoging in de sigarenindustrie door Prof. Mr. C. W. de Vries	137
Beleggingsfront en privé-belegger door J. E. Verwayen.	139
Loontoeslagen II door A. Kaan	141
Onderging het veehoudersbedrijf in de zuivere weidestroken van ons land belangrijke structuurveranderingen onder invloed van de crisis? door L. Weijer	144
De Rijksmiddelen over Januari 1938	146
AANTEKENINGEN:	
De Nederlandsche Heidemaatschappij. Een halve eeuw van zegenrijken arbeid. 1888—1938 door Prof. W. E. Boerman	147
De zichtbare suikervoorraden in de wereld	147
MAANDOLJFERS:	
Overzicht van den stand der Rijksmiddelen	148
Statistieken:	
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten	149—152
Groothandelsprijzen	150, 151

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

De Dollar stond in de verslagweek in het centrum der belangstelling. De New-Yorksche effectenbeurs heeft een paar dagen van hausse beleefd in verband met verwachtingen inzake inflatie-projecten der Regeering, waartoe de desterilisatie van een deel van het buiten het verkeer gehouden goud meewerkte. Wij wezen er de vorige week reeds op dat zelfs indien Roosevelt ter verhooging van het prijspeil maatregelen van inflationistischen aard zou nemen, de monetaire toestand van dien aard is, dat die situatie geenszins identiek zou zijn met een nieuwe devaluatie. Afgezien nog van het feit, dat het effect van de desterilisatie zeer questieus is. En wat opzettelijke devaluatie betreft alleen met het doel om het prijspeil te doen stijgen, daarvoor was nauwelijks aan te nemen dat de Regeering in de Ver. Staten zou gevoelen. De jongste mededeelingen van den president zijn dan ook voor de voorstanders van muntsnoei en zelfs van inflatie teleurstellend geweest. Terwijl de heele week de Dollar voortdurend aangeboden lag, en de koers hier tot 1.78 terugliep, was na de bedoelde publicatie de stemming vast, waardoor in het begin der nieuwe week een koers van 1.79 werd bereikt.

De Pondenkoers heeft zich de heele week vrijwel onveranderd gehandhaafd, ook in de nieuwe week, toen het Egalisatiefonds omvangrijk aanbod kreeg. Door het handhaven van den Pondenkoers bij aanmerkelijk vastere houding van den Dollar in Londen kan dan ook zoals opgemeld de stijging van de Dollarnoteering zich tenvolle ook bij ons weerspiegelen. Terwijl bij vorige gelegenheden vaak bij een stijging van den Dollar men hier den Pondenkoers liet zakken, zoodat de Dollarstijging hier relatief geringer was dan te Londen, terwijl bij een daling van den Dollar te Londen men die daling zich wel hier geheel liet uitwerken, heeft men nu consequent de Dollarstijging „overgenomen”, geheel in overeenstemming met de bij de laatste kamerdebatten uitgestippelde politiek, die wijst op handhaving van het huidige depreciatiepercentage, ook wanneer men Guldens moet afgeven.

Francs bleven zonder groote omzetten, de stemming was wisselvallig, maar per saldo bleef de noteering vrijwel onveranderd. Ditzelfde geldt voor Termijnfrancs, ook daar tijdelijk een flauwere stemming, per saldo een vrijwel onveranderd niveau.

In Sperrmarken was een licht herstel te bespeuren; vooral Crediet-Sperrmarken waren vaster, omdat uit hoofde van enkele speciale transacties, waarvoor vergunning van de Deutsche autoriteiten was afgekomen, vraag was te constateeren, hetgeen in de markt, die voor deze soort niet zoo ruim is als b.v. voor Auswanderermarken, een vrij abrupte stijging veroorzaakte.

De beleggingsmarkt vertoont vrijwel onveranderde koersen. Het mislukken van enkele 3 pCt. emissies en het wederverschijnen van het 3—3½ pCt. rentetype zijn directe gevolgen van de vorming van het beleggersfront; op de koersen ter beurze daarentegen was van eenigen invloed practisch geen sprake.

DE BELASTINGOPBRENGSTEN IN HET JAAR 1937.

Het is begrijpelijk dat, nu het jaar 1937 met zijn aanvankelijk hoopgevende perspectieven omtrent een economische opleving achter ons ligt, velen gaarne zoo spoedig mogelijk de vraag beantwoord zouden wenschen te zien in hoeverre die opleving in de belastingopbrengsten tot uitdrukking is gekomen. Nochtans kan op dit moment aan dezen wensch nog slechts in beperkte mate worden voldaan. Van de Rijksbelastingen kennen wij voorshands uit de maandelijks in de Staatscourant gepubliceerde z.g. Middelenstaten nog slechts de opbrengst van die Rijksbelastingen, welke niet volgens kohieren worden geheven. Van deze belastingen geeft het navolgende staatje een overzicht.

Benaming der middelen	Bedrag van de raming	Opbrengst over de 12 mnd. v. 1937
Div. en tantiëmebelasting	13.800.000	22.378.009,04
Rechten op den invoer....	91.250.000	97.257.562,56
Statistiekrecht	1.600.000	2.769.177,47
Accijnzen op zout.....	2.000.000	1.812.089,03
„ op geslacht	6.000.000	7.359.919,07
„ op wijn.....	1.800.000	2.203.476,06
„ op gedistilleerd ..	27.500.000	28.454.092,32
„ op bier.....	7.000.000	7.814.709,21
„ op suiker.....	53.000.000	55.298.708,80
„ op tabak.....	32.500.000	35.336.082,12
Belasting op gouden en zilveren werken	475.000	571.389,69
Omzetbelasting.....	62.500.000	74.159.914,44
Couponbelasting	5.500.000	6.203.637,15
Rechten, boeten van zegel	16.400.000	32.561.390,88
„ van registratie..	11.100.000	16.646.764,39
Succes. en schenkingsrecht	40.800.000	45.030.184,90
Loodsgelden	500.000	860.794,22
	373.725.000	436.835.901,35

Deze middelen hebben dus in 1937 *f* 63.110.901,35 meer opgebracht dan in de Rijksbegrooting voor dat jaar was geraamd. Van de Rijksbelastingen die volgens kohieren worden geheven kennen wij nog slechts het zuiver bedrag der kohieren voor den dienst 1937 op ult. December 1937, waarbij valt te bedenken, dat voor zooveel de inkomstenbelasting en de vermogensbelasting betreft daaronder is te verstaan $\frac{2}{3}$ gedeelte van het belastingdienstjaar 1937/38 en $\frac{1}{3}$ van het belastingdienstjaar 1936/37. Het zuiver bedrag dezer kohieren op ult. December 1937 is echter niet het bedrag, dat uiteindelijk in de Rijksrekening zal worden opgenomen, daar het dienstjaar 1937 nog openstaat in 1938. Wij kunnen echter het bedrag, dat in de rekening 1937 zal worden opgenomen en dat dus met de raming voor 1937 moet worden vergeleken, ten naastenbij berekenen, indien wij aannemen, dat de bedragen, met welke de opbrengst na ult. December 1937 nog zal worden vermeerderd of verminderd, gelijk zal zijn aan de bedragen, die na ult. December 1936 nog op de kohieren voor 1936 zijn gebracht. Wij komen dan tot de onderstaande uitkomst.

Volgens deze berekening zou dus de opbrengst 1937 de raming voor dat jaar overschrijden met resp.

f 3.427.49, *f* 829.996.99, *f* 2.537.346.19, *f* 2.414.364.31 en *f* 27.106.83 of in totaal met *f* 5.812.241.81.

Behalve de rechtstreeks ten bate van de Middelenwet komende heffingen worden belastingen geheven ten bate van een viertal Rijksfondsen, met name het Gemeentefonds, het Werkloosheidssubsidiefonds, het Verkeersfonds en het Landbouwcrisisfonds. De inkomsten der twee eerstgenoemde fondsen komen geheel aan de gemeenten ten goede en behoren dus bij de gemeentebelastingen; de heffingen ten bate van het Landbouwcrisisfonds, ofschoon uit een oogpunt van algemeen belastingdruk van groote beteekenis, regelen zich tijdens het belastingjaar naar de behoeften van dit fonds en kunnen dus bij een vergelijking tusschen den belastingopbrengst en de ramingen ten behoeve van het Rijksbudget beter buiten beschouwing blijven; wel echter moeten de ten bate van het Verkeersfonds komende motorrijtuigenbelasting en de rijwielbelasting in aanmerking worden genomen, daar de opbrengst dezer belastingen rechtstreeks van invloed is op de bijdrage aan het Verkeersfonds ten laste van Hoofdstuk IX, welke bijdrage de sluitpost vormt van de Verkeersfondsbegroting. De opbrengst van de motorrijtuigenbelasting en van de rijwielbelasting, welke voor 1937 was geraamd op *f* 30.000.000 heeft over 12 maanden van dat jaar opgebracht *f* 29.651.466,86 en is dus *f* 348.533,14 beneden de raming gebleven.

In totaal kan dus voor 1937 de meeropbrengst boven de raming van de ten behoeve van het Rijksbudget in engeren zin geheven belastingen ten naastenbij worden berekend op *f* 63.110.901,35 + *f* 5.812.241,81 — *f* 348.533,14 = *f* 68.574.610,02 of rond *f* 68 miljoen.

* * *

Omtrent de opbrengst der gemeentebelastingen over 1937 tasten wij nog grootendeels in het duister, daar de omstreeks dezen tijd uitkomende statistiek der gemeentefinanciën over 1937 — welke trouwens alleen nog maar de op de gemeentebegrotingen geraamde bedragen en niet de werkelijke opbrengsten kan bevatten — nog niet is verschenen. Slechts omtrent de inkomsten van het gemeentefonds en van het Werkloosheidssubsidiefonds kennen wij de voorloopige bedragen uit de bovengenoemde Middelenstaten.

Van de belastingen die het Rijk heft en door tusschenkomst van de evengenoemde fondsen aan de gemeenten uitkeert, geeft het navolgende staatje een overzicht:

Gemeentefonds.

Naam der belasting	Raming van de opbrengst Dienst 1937/38	Zuiver bedrag der kohieren tot ult. Dec. 1937
Gemeentefondsbelasting (Deze belasting is in de plaats gekomen van de gemeentelijke inkomstenbelasting	<i>f</i> 58.000.000	<i>f</i> 56.435.763,69
50 procenten o/d Vermogensbel.	„ 5.140.000	„ 5.275.264,07
	<i>f</i> 63.140.000	<i>f</i> 61.711.027,76

	Raming 1937	Zuiver bedrag kohieren voor 1937	Na 1 Jan. 1937 op den dienst 1936	Te verwachten opbrengst dienst 1937
Grondbelasting				
$\frac{1}{2}$ hoofdsom + procenten gebouwd ..	10.300.000	10.354.818,89	— 51.391,40	10.303.427,49
Inkomstenbelasting				
hoofdsom + 60/78 procenten	72.000.000	69.370.395,25	3.459.601,74	72.829.996,99
Vermogensbelasting				
hoofdsom + 75 procenten	18.000.000	18.688.436,09	1.848.910,10	20.537.346,19
Verdedigingsbelasting I.....	8.000.000	10.256.377,46	157.986,85	10.414.364,31
Belasting v/d. doode hand	2.000.000	1.894.821,—	132.285,83	2.027.106,83

Werkloosheidssubsidiefonds.

Naam der belasting	Raming van de opbrengst Dienst 1937/38	Zuiver bedrag der kohieren tot uit. Dec. 1937
Grondbelasting (40 % van de hoofdsom gebouwd en 25 % van de hoofdsom ongebouwd)	f 10.000.000	f 9.370.120,98
80 % van de hoofdsom der personeele belasting naar de grondslagen huurwaarde, meubilair en dienstboden ..	„ 21.000.000	„ 19.148.804,56
25 opcenten o/d hoofdsom der Gemeentefondsbelasting ..	„ 14.000.000	„ 13.953.805,20
22 opcenten o/d hoofdsom der Vermogensbelasting	„ 2.025.000	„ 2.316.595,83
10 opcenten o/d hoofdsom der Inkomstenbelasting	„ 4.500.000	„ 4.314.735,38
	f 51.525.000	f 49.104.061,95

Aangezien ook hier de kohieren nog niet zijn afgesloten zal uiteindelijk de opbrengst, die met de raming moet worden vergeleken, nog eenige verhooging ondergaan; het bedrag dezer verhooging is moeilijk te schatten, doch de einduitkomsten zullen vermoedelijk niet belangrijk van de raming afwijken.

Omtrent de opbrengst der door de gemeenten geheven belastingen in 1937 zijn voorshands nog geen cijfers bekend. Aangezien echter het totaal dezer belastingen evenzeer een belangrijk bedrag vertegenwoordigt volgt hieronder, teneinde het beeld van het geheel zoo volledig mogelijk te doen zijn, een overzicht van de geraamde opbrengst dezer belastingen over 1936¹⁾. In deze opgaaf zijn de belastingen bedoeld in de artt. 275 (retributiën) en 276 (belastingen in natura) der gemeentewet niet begrepen.

Naam der belasting	Geraamde opbrengst in 1936
Grondbelasting, uitkeering hoofdsom gebouwd (35 pCt.)	f 6.930.000
Grondbelasting, uitkeering hoofdsom ongebouwd (50 pCt.)	„ 3.000.000
Opcenten gebouwd (maximum 80)	„ 15.067.000
Opcenten ongebouwd (maximum 20) ..	„ 1.160.000
Bouwterreinbelasting (art. 279 gemeentewet)	„ 24.000
Wegen-, straat- en vaartbelasting (art. 280 gemeentewet)	„ 20.774.000
Baatbelasting (art. 281 gemeentewet) ..	„ 245.000
Opcenten o/d. hoofdsom der dividend- en tantiëmebelasting	„ 4.500.000
Zakelijke bedrijfsbelasting	„ 2.130.000
Vergunnings- en verofsrecht	„ 1.563.000
Belasting o/d. verzekering tegen brand- schade	„ 1.333.000
Uitkeering van het Rijk inzake het mijnrecht	„ 792.000
Opcenten o/d. hoofdsom der Gemeentefondsbelasting	„ 37.030.000
Opcenten o/d. hoofdsom der Vermogensbelasting	„ 3.791.000
Personeele belasting (uitkeering aandeel hoofdsom)	„ 6.613.000
Opcenten o/d. hoofdsom der personeele belasting	„ 45.325.000
Hondenbelasting	„ 1.474.000
Vermakelijkheidsbelasting	„ 5.604.000
Woonforensenbelasting	„ 16.000
Belasting op openbare aankondigingen ..	„ 14.000
	f 157.385.000

Wij weten dus voorloopig nog slechts alleen van de Rijksbelastingen, dat over 1937 de opbrengst der raming zal overtreffen, en wel met een bedrag van f 65 à f 68 miljoen. Welke beteekenis heeft dit overschot met betrekking tot het budgetaire beleid in de naaste toekomst?

Men kan tegenwoordig de dokters aan het ziekbed van Vader Staat in drie groepen verdeelen: de eerste groep bestaat uit hen, voor wie het financieele staats-

¹⁾ Alleen met betrekking tot de uitkeering van de hoofdsom der Grondbelasting is het bedrag voor 1937 vermeld daar dit ramingcijfer bekend is.

beleid in de eerste plaats een monetaire kwestie schijnt te zijn en die zich bij de bepaling van dit beleid schijnen te willen losmaken van de banden eener begroting in den zin van een door de beschikbare inkomsten begrensde credietverstrekking aan de met de uitvoering belaste organen. Deze groep, die vermoedelijk leelijk met de handen in het haar zou zitten als zij, na de inflatie op gang te hebben geholpen, voor de taak gesteld zou worden om den gulden voor een verdere inzinking te behoeden, zal waarschijnlijk het belastingoverschot en zelfs meer dan dat willen aanwenden voor belastingverlaging, zonder zich te bekommeren om de gevolgen voor het budgetair evenwicht.

De tweede groep, iets minder onbezonnen, blijft in beginsel wel vasthouden aan een noodzakelijk budgetair evenwicht, maar meent dat met name in een crisisperiode als wij thans beleven deze tekorten als onvermijdelijk aanvaard moeten worden en geen aanleiding mogen geven tot beperking van sociale behoeften. Deze groep beschikt gewoonlijk over een niet onbelangrijke lijst van onvervulde wenschen en zal een belastingopbrengst boven de raming in de eerste plaats willen aanwenden om van deze wenschen een zoo groot mogelijk gedeelte in vervulling te doen gaan.

De derde, en naar het schijnt numeriek steeds kleiner wordende groep eindelijk, houdt vast aan het beginsel, dat ook de Staat in kwade tijden de tering naar de nering moet zetten en dat verwaarloozing van dit beginsel de volkswelvaart steeds verder doet achteruitgaan. Deze derde groep zal zich in de eerste plaats rekenschap willen geven van de vraag, of de meevaller in den belastingopbrengst inderdaad middelen voor nieuwe uitgaven heeft beschikbaar doen komen. En dan blijkt, dat het antwoord op die vraag slechts ontkennend kan luiden. Immers nog afgezien van de omstandigheid, dat het zeer de vraag is of deze hoogere opbrengst niet is een voordeel voor ééns, dat in een volgend jaar niet zal worden bestemd, zijn in de Rijksbegroting voor 1938 de middelen in totaal reeds f 50 miljoen hooger geraamd dan in het jaar 1937 en desondanks becijfert de Minister van Financiën in de Millioenennota voor 1938 een tekort op den gewonen dienst van f 84.7 miljoen. Van beschikbare middelen uit het belastingoverschot voor nieuwe uitgaven is dus niet de minste sprake.

Nog een andere kwestie schijnt in dit verband van belang. De hierboven voorkomende tabellen van belastingopbrengsten zijn eenigszins uitvoerig opgenomen teneinde eenig licht te doen vallen op de belangrijke vraag, of niet de Overheid door het op-eischen van een te groot deel van de koopkracht van het volk voor den publieken dienst de algemeene volkswelvaart en daarmee de werkgelegenheid meer benadeelt, dan dat zij die welvaart door de toekenning van kunstmatige koopkracht in stand houdt. Wij zouden eerst recht achterop raken, indien de Overheid door haar belastingheffing meer werkloosheid zou scheppen, dan zij met de uit die heffing beschikbaar komende middelen kunstmatig kan bestrijden. En dit vraagstuk wordt ieder jaar ernstiger naarmate men voortgaat het te hooge peil der overheidsuitgaven te handhaven en de moeilijkheid te ontloopen door allerlei onvoldoend-productieve uitgaven te bestrijden met uit geldleening verkregen middelen, omdat wegens de kosten van rente en aflossing dezer geldleeningen telken jare een kleiner deel der belastingpenningen voor werkloosheidsbestrijding beschikbaar blijft. Waar ligt hier de grens? Bedacht moge worden, dat indien bij het optreden van een crisis het volksinkomen daalt en daardoor de natuurlijke werkgelegenheid inkrimpt, de Overheid, teneinde deze inkrumping te beperken, feitelijk haar belastingen zou moeten verlagen. Reeds door deze op peil te houden verergerd zij de gevolgen van de crisis. Maar het spreekt vanzelf, dat, indien deze verergering nieuwe Overheidslasten scheidt en deze lasten door

onvoldoende aanpassing; leiden tot verdere belastingverzwaring; zeer gemakkelijk de vicieuze cirkel bereikt kan worden, waarin verdere belastingverzwaring nieuwe werkloosheid schept en nieuwe werkloosheid weer verdere belastingverzwaring. Een positief antwoord op de vraag of wij deze grens thans reeds hebben overschreden is niet gemakkelijk te geven, al ligt in het feit, dat ondanks de jaarlijksche uitgaven ter bestrijding van de werkloosheid ad f 150 à f 200 miljoen de werkloosheid niet belangrijk daalt, stellig een aanwijzing. Gaan wij na hoeveel opcenten op de verschillende belastingen hoofdzakelijk in de laatste 4 jaren gelegd zijn om het voor een toch nog altijd onvoldoende dekking van de uitgaven benoedigde bedrag te vinden, dan stemt dit alles behalve tot gerustheid. Het navolgende staatje geeft van die opcenten een overzicht, hetwelk doet zien dat van een aantal belastingen de tevoren reeds progressief werkende druk nagenoeg is verdubbeld en soms meer dan dat.

Naam der belasting	Hoofdsom	Opcenten
Grondbelasting	25 % der hoofdsom voor het Rijksbudget. 40 % der hoofdsom gebouwd voor het werkloosheidssubsidiefonds. 25 % der hoofdsom ongebouwd voor het Werkloosheids-subsidiefonds. 35 % der hoofdsom gebouwd v. d. gemeenten. 50 % der hoofdsom ongebouwd v. d. gemeenten.	20 opcenten gebouwd v. h. Rijk. max. 80 opcenten gebouwd, 120 ongebouwd voor de gemeenten.
Personeele belasting	80 % v. d. hoofdsom huurwaarde, meubilair en dienstboden v. h. Werkloosheidssubsidiefonds. Restant hoofdsom voor de gemeenten (voor 1936 geraamd op f 6.613.000.)	opcenten (progressief boven 50) voor de gemeenten (raming voor 1936 f 45.325.000).
Rijksinkomstenbelasting	hoofdsom v. h. Rijk.	60/78 opcenten v. h. Rijksbudget. 10 opcenten v. h. Werkloosheidssubsidiefonds.
Vermogensbelasting	hoofdsom v. h. Rijk.	75 opcenten v. h. Rijksbudget. 50 opcenten v. h. gemeentefonds. 22 opcenten v. h. Werkloosheidssubsidiefonds. max. 38 opcenten v. d. gemeenten (opbrengst 1936 f 3.791.000).
Gemeentefondsbelasting	hoofdsom v. h. gemeentefonds.	25 opcenten v. h. Werkloosheidssubsidiefonds. max. 75 opcenten v. d. gemeenten (opbrengst 1936 f 37.030.000).
Dividen tantie-mebelasting	hoofdsom v. h. Rijk.	53 opcenten v. h. Rijksbudget. 48 opcenten v. d. gemeenten.
Successiebelasting		20 opcenten v. h. Rijk.
Registratierechten		20 opcenten v. h. Rijk.

Naam der belasting	Hoofdsom	Opcenten
Evenr. zegelrechten		20 opcenten v. h. Rijk.
Gedistilleerdaccijns		10 opcenten v. h. Rijk.
Suikeraccijns		10 opcenten v. h. Rijk benevens 35 voor het Landbouworisiefonds.
Wijnaccijns		20 opcenten v. h. Rijk.
Zegelrecht buitl. effecten		80/100 opcenten v. h. Rijk.

Bovendien is bij de wet van 29 December 1933 Stbld. 769 de tabaksaccijns verhoogd, terwijl als nieuwe belastingen zijn ingevoerd:

- Nieuwe Tariefwet (Wet 28 Juni 1935 Stbld. 381).
- Omzetbelasting (Wet 25 Oct. 1933 Stbld. 546).
- Couponbelasting (Wet 29 Dec. 1933 Stbld. 780).
- Belasting doode hand (Wet 5 Oct. 1934 Stbld. 528).

Het spreekt vanzelf, dat de bovenstaande drukverzwaring in beteekenis wint, indien de in 1937 begonnen stijging van de belastingopbrengst tot staan mocht zijn gekomen en mogelijk zelfs weer eenige teruggang zou kunnen vertoonen.

Want terwijl het economisch nadeel van een te zwaren belastingdruk ieder volgend jaar grooter wordt, leert de ervaring, dat eenmaal opgelegde of verzwaaarde belastingen zeer gemakkelijk van jaar tot jaar worden verlengd.

Wanneer de begrotingstekorten voortduren, stelt ieder zich tevreden met de overweging dat de stand van het budget belastingverlaging niet toelaat en men laat na er zich voldoende rekenschap van te geven of en in hoeverre die tekorten juist door een te drukkende belastingheffing worden in de hand gewerkt. Toch kan dit laatste zeer gemakkelijk het geval zijn en een nader onderzoek omtrent de economische werking der verschillende belastingen schijnt dan ook in de tegenwoordige omstandigheden dringend geboden.

Dat onderzoek zou zich niet moeten beperken tot die belastingen, welke de werkgelegenheid rechtstreeks doen afnemen, zooals bijv. de grondslag dienstboden der personeele belasting of de zakelijke bedrijfsbelasting, maar zou verder moeten doordringen in de vraag, welke bestanddeelen van het volksinkomen economisch het meest in aanmerking komen om de voor het budget onmisbare middelen te leveren. Het inkomen als belastingbron zou gesplitst moeten worden naar gelang van de bestemming, die de eigenaar er aan geeft. Het is in dezen tijd van overbelasting voor het algemeen welzijn geenszins onverschillig of iemand een deel van zijn inkomen aanwijsbaar aanwendt tot natuurlijke werkverruiming dan wel of hij het elders verteert bijv. door deel te nemen aan de wintersport en de belastingwetgeving zou er stellig meer dan thans het geval is op ingericht kunnen worden om het eerste aan te moedigen en het tweede zooveel nodig te beperken.

Een dergelijk onderzoek zal voorts vermoedelijk wel duidelijk in het licht stellen, dat het economisch niet juist is te beweren dat de indirecte belastingen in verhouding tot de directe te sterk zouden zijn verhoogd. Ook met betrekking tot de economische werking van de progressie bij de directe belastingen, zou een onderzoek als hier bedoeld leerzaam kunnen zijn. Het schijnt weinig twijfelachtig, dat de nood der Schatkist er teveel toe heeft geleid het geld te halen waar het nog het gemakkelijkst te krijgen is, zonder voldoende op de economische gevolgen van dezen roofofbouw te letten. Het argument waarmede deze progressie veelal wordt verdedigd, dat nl. elke volgende f 1000 van het inkomen van een belastingplichtige voor diens gezin een afnemende nuttigheid zou hebben, moge van een zuiver individueel of van een fiscaal standpunt verdedigbaar zijn, het is zeer

de vraag-of-niet bij een meer algemeene economische beoordeeling de stelling moet worden omgekeerd: voor de belangen der natuurlijke werkvermeerdering hebben de toenemingen van het inkomen een stijgende in plaats van een dalende waarde. Hoezeer deze kwestie ook practisch belangrijk is, blijkt, indien wij er ons rekenschap van geven, dat blijkens de onlangs gepubliceerde statistiek over de Rijksinkomstenbelasting 1936/37 de inkomens boven f 5000, omvattende 5 pCt. van het aantal angeslagenen, die gezamenlijk 25 pCt. van het totaal belastbaar inkomen vertegenwoordigen, niettemin 59 pCt. van de belasting hebben moeten opbrengen.

Dergelijke cijfers mogen een waarschuwing inhouden voor hen die eenerzijds — en terecht — zich over het hier te lande naar verhouding hooge werkloosheidspercentage ernstig bezorgd maken, doch anderzijds ieder oogenblik klaar staan om een meevaller in de belastingopbrengst om te zetten in nieuwe uitgaven en die geneigd zijn de bevolking in twee groepen te verdeelen, waarvan de ééne door de zorgen der Overheid moet worden geholpen en de andere de daartoe noodige middelen moet opbrengen.

A. VAN DOORNINCK.

DE ORDENINGSPOGING IN DE SIGARENINDUSTRIE.

a. Stand van het vraagstuk.

De voorbereiding van de ordeningsmaatregelen in de sigarenindustrie is in haar eerste phase. Die voorbereiding was noodzakelijk sedert bij arbitrale uitspraak van 24 Juli 1935 gegeven door de heeren Mr. T. J. Verschuur (voorzitter), Mr. Dr. J. H. van Zanten en Prof. Mr. P. S. Gerbrandy, leden, was bepaald, dat aan de partij, die de fabrikanten vertegenwoordigt (dat waren dus de beide fabrikantenverenigingen) werd aanbevolen:

„het nemen van maatregelen teneinde tot een ondernemersovereenkomst te geraken” zijnde derhalve: een overeenkomst, waarin bedrijfsregelen zouden worden opgenomen ten aanzien van enkele, nader in deze aanbeveling omschreven punten.

De door de Ned. R.K. Vereniging van Sigarenfabrikanten in het najaar van 1937 aan een commissie om dit vraagstuk nader te onderzoeken, gegeven opdracht hield o.a. met deze uitspraak verband.

b. De stukken ter discussie.

Bij schrijven van 15 December 1937 heeft de commissie¹⁾ bij het Bestuur van de Nederlandsche R.K. Vereniging van Sigarenfabrikanten ingediend:

a. een concept van een ondernemers-overeenkomst, waarin mede enkele voorstellen waren gedaan van materieelen aard tot saneering van de productievoorwaarden in de sigarenindustrie. De commissie had zich tot deze enkele bepalingen beperkt, omdat naar hun meening boven dit minimum, aanstonds althans, niets te bereiken was;

Vervolgens werd overgelegd:

b. een „Nota” — niet een volledig rapport — waarin werd gehandeld over de oogenblikkelijke moeilijkheden in de sigarenindustrie, over het ordeningsvraagstuk zelf, over de richting waarin naar een oplossing diende te worden gezocht, over de aan te wenden middelen, alle slechts in verband met de sigarenindustrie. Het Bestuur van de Ned. R.K. Vereniging van Sigarenfabrikanten bracht beide stukken ter bespreking in een algemeene ledenvergadering, maar wijzigde zelf iets in de bovengenoemde bepalingen van materieelen aard. Er bestaat dus nog:

c. het wijzigingsvoorstel van het Bestuur van beperkte strekking. Intusschen werd ter ledenvergadering, einde Dec. 1937 gehouden, mondeling en later schriftelijk ingediend een stuk:

d. voorstel van enkele groote fabrikanten, dat echter objectief beoordeeld niet beslist gericht was tegen andere fabrikanten.

1) De commissie bestond uit Mr. C. W. de Vries, I. M. E. Engelen, en E. A. Wijsmüller.

e. vervolgens werd nog in een bijzondere, later gehouden vergadering een plan ontworpen, dat in ruimeren kring is besproken en dat ook in nog ruimeren kring is gepubliceerd, met de andere, hierboven genoemde stukken.

De commissie had oorspronkelijk het niet zóó begrepen, dat multiplicering en rondzending dezer stukken daaraan het vertrouwelijk karakter moest ontnemen. Zij erkent echter de voordeelen van de publiciteit en mede daarvan — bij ontijdige publicatie — de nadeelen.

Het is nog niet duidelijk wat thans overheerscht. Nu echter in ruimeren kring belangstelling is gewekt en zelfs een openlijke discussie niet uitgesloten schijnt, scheen het wenschelijk althans op te geven, welke stukken thans ter tafel zijn. Hier wordt dus slechts het uiterlijk verloop der gebeurtenissen geschetst. Alvorens de drukpers te baat wordt genomen om rapporten van meer uitvoerigen aard te publiceren, zal overleg in besloten kring strikt noodzakelijk zijn.²⁾

De commissie resumeert het resultaat van haar onderzoek aldus:

Kort samengevat illustreert zich de toestand in de sigarenindustrie als volgt (overgenomen uit het rapport der commissie):

1e. sedert 1928 geeft de totale waarde van het binnenlandsch verbruik een sterke vermindering te zien. Van 87½ miljoen Gulden tot 61.6 miljoen, terwijl het aantal verkochte sigaren is toegenomen van 1.267 miljoen tot 1.459 miljoen stuks in 1936;

2e. de doorsneeprijs is gedaald sedert 1928 van 6.93 cents tot op 4.22 cents in 1936 en 4.11 cents in Juli 1937;

3e. de export heeft weinig te beteekenen. Deze is verminderd van 58.552 mille in 1928 tot 12.605 mille in 1936;

4e. de sigaren in de laagste prijsklasse nemen de voorname plaats in;

5e. ongeveer 39 pCt. van het totaal binnenlandsch verbruik bestaat uit sigaren van 3 cents, hetgeen zesmaal zooveel is als in 1928;

6e. de werkloosheid in 1937 is driemaal zoo groot als in 1930;

7e. het aantal tabaksvergunningen is belangrijk gestegen;

8e. waar de loonen verband houden met de opbrengstprijzen van het product, zijn de weekinkomsten van de arbeiders gedaald;

9e. een groot aantal fabrikanten hebben hun bedrijven moeten stopzetten of zullen in de naaste toekomst daartoe genoodzaakt worden;

10e. ondanks de enorme stijging van het aantal geproduceerde sigaren, is de waarde daarvan sterk afgenomen, zoodat voor alle belanghebbende fabrikanten, arbeiders, reizigers, winkeliers, grossiers, leveranciers e.d. de verdiensten en winstmogelijkheden algemeen tot beneden het minimum zijn gedaald.

Het is allerminst overdreven als ons oordeel uit te spreken, dat de industrie zich voor verreweg het grootste deel der daarbij betrokkenen, in een hopeloos toestand bevindt.”

In het bijzonder moet, volgens de Commissie, het volgende nog in aanmerking genomen worden:

De vermindering van de totale waarde van het verbruik²⁾ heeft mede veroorzaakt, dat de verdiensten van de

1) In een volgend nummer van E.-S.B. hopen wij een tweede artikel over dit onderwerp te publiceren. (Red. E.-S.B.)

2) Hieronder volgt een opgave van het verbruik gedurende de jaren 1927 tot en met 1936, in quantum, totaal bedrag en doorsnee-prijs per stuk.

Jaar	Aantal millioenen stuks binn. verbruik	Waarde der cons. in millioenen gld.	Doorsnee-prijs
1927	1.198	82.9	6.91
1928	1.267	87.5	6.93
1929	1.346	92.7	6.89
1930	1.370	94.1	6.87
1931	1.369	80.6	6.55
1932	1.355	80.-	5.90
1933	1.409	74.1	5.26
1934	1.428	70.6	4.94
1935	1.429	64.8	4.53
1936	1.459	61.6	4.22

arbeiders, winkeliers, grossiers en reizigers, wier loon meestal geheel of gedeeltelijk afhankelijk is van de waarde, enorm zijn gedaald.

Verder is het bekend, dat het aantal tabaksvergunningen een stijging te zien geeft. Het is de laatste jaren met meer dan de helft toegenomen. Daardoor moet ook de beschikbare distributie-winst over een veel grooter aantal personen worden verdeeld. Dit heeft ertoe geleid, dat vele winkeliers hun creditwaardigheid verloren hebben, zulks ten nadeele van de fabrikanten.

c. Iets over het standpunt der commissie.

De commissie heeft van den aanvang af vastgehouden aan het denkbeeld, dat de ordeningspogingen mede van het grootste belang waren voor de arbeiders. De loonbepaling hangt trouwens zóó nauw met de productiewijze samen, dat overeenstemming tusschen de beide groepen der producenten over de loonbepalingen noodzakelijk is vóór kan worden beslist of eenige bepaalde productie van een bepaalde sigaar economisch mogelijk is. Er zijn looneischen mogelijk en denkbaar, die sigaren van een bepaalde prijsklasse economisch onmogelijk zouden kunnen maken. De vraag is dan maar of ook de ondernemers deze prijsklasse zouden kunnen en willen uitschakelen.

Werkgevers en werknemers zouden dus in onzen gedachtegang moeten samenwerken, ook in verband met den prijs van het product¹⁾.

Tevens heeft de commissie zich op het standpunt gesteld, dat het doel of het bewust gevolg der saneringsmaatregelen nooit zoude mogen zijn, dat economisch werkende ondernemingen, dóór de getroffen maatregelen alléén, zouden worden gedwongen te sluiten. Ordening mocht niet zijn een nieuwe oorzaak van werkloosheid voor kleine baasjes of voor arbeiders. Ordening behoort te zijn: verbetering in de economisch en sociale werking van het productie-apparaat.

In de derde plaats was het uitgangspunt dat voor de verbindend te verklaren ondernemersovereenkomst een vorm werd gekozen, waarbij de materiele inhoud voorloopig zeer bescheiden zou zijn. Later kon worden uitgebouwd. Dit had enkele consequenties. Verder gaande voorstellen en enkele, ons voorgelegde suggesties, moesten in reserve worden gehouden.

In het bijzonder een verwijzing naar het geschied is „bij onze oostelijke naburen” (zooals door sommigen werd aanbevolen of verlangd) kon niet tot een praktisch voorstel voeren. Ook al zoude het juist wezen, dat in Duitschland een aanpassing van de productie aan de consumptie heeft plaats gehad, dan is dit van overheidswege verordeneerd op een wijze, welke in Nederland ondenkbaar is.

In Duitschland heeft plaats gevonden een nauwkeurige contingentteering, waarbij de grootste en de grootere ondernemingen iets hebben moeten afstaan

¹⁾ Geciteerd uit het rapport der commissie:

„In vroeger jaren kon men veel gemakkelijker de productie aanpassen aan de consumptie dan tegenwoordig. Men ontsloeg eenvoudig de arbeidskrachten en daarmee was het grootste gedeelte der uitgaven verdwenen.

Echter sedert de invoering van de machines is dat anders geworden. Door de grootere kapitaalinvestatie is de druk van de vaste lasten gestegen en deze druk kan de ondernemer slechts verminderen door een vergrooing van de productie. In plaats van de productie in te krimpen wort deze uitgebreid; in plaats van de prijsdaling tot stilstand te brengen, dalen de prijzen steeds verder. Want elke fabrikant wil, kost wat kost, zijn omzet behouden en dit is slechts mogelijk door steeds verdere prijsverlaging.

De felle concurrentie hieruit ontstaan, welke nog is aangewakkerd door den strijd tegen de zoogenaamde eigenwerkers en tegen een groot aantal ongeorganiseerde fabrikanten, die lieten werken tegen veel lager loon dan tusschen de georganiseerde werkgevers en werknemers in de sigarenindustrie is vastgelegd, heeft ertoe geleid, dat voortdurend sigaren van weer lagere prijsklassen in den handel werden gebracht.”

aan middel- en kleinere bedrijven. Daardoor zouden alle profiteeren en alle ondernemingen kunnen verdienen. Zoo mag niemand méér verkopen of produceeren dan het individueel toegewezen totaal contingent.

Voorloopig zal in Nederland hieraan toch niet kunnen worden gedacht.

Uitgaande voor Nederland van de gedachte dat een bescheiden begin moet worden gemaakt, bevatten de voorstellen der commissie niet: voorschriften aangaande verkoopsvoorwaarden, franco-levering, rabatten, kortingen, verbod van verkoop aan particulieren tot denzelfden prijs als aan grossiers en winkeliers.

De commissie geeft wel het volgende overzicht van de maatregelen, welke zouden kunnen worden genomen, zonder deze thans aan te bevelen:

Men kan ordenen in prijzen, in calculaties, in condities (betaling, levering, rayons e.d.); clientèle-bescherming, in productie, in inkoop, in winstverdeling, enz.

De maatregelen welke o.m. voor de sigarenindustrie door individueele fabrikanten aan onze Commissie ter overweging zijn voorgelegd, kunnen wij indeelen zooals hieronder aangegeven.

Ofschoon — zooals de Commissie onder de conclusie in Hoofdstuk V opmerkt — zij alleen de daar aangegeven maatregelen practisch doorvoerbaar acht, heeft de Commissie toch gemeend, ook aan de andere ter overweging voorgelegde regelingen een beschouwing te moeten wijden. De verschillende regelingen kunnen worden ingedeeld als volgt:

A. De productie van de overproductie zuiveren, mischien beter gezegd, de productie meer in overeenstemming brengen met de consumptie.

B. Winstmarges verbeteren, het zij door:

a. prijsverhoging van de bestaande merken;

b. beperking van het aantal merken;

c. vaststellen van bepaalde calculaties, winstpercentages, onkosten-opslagen.

C. Wijziging van de productieverhouding w.o.:

a. wijziging van alle prijsklassen;

b. verhoging minimum banderolleprijs;

c. wijziging van bepaalde prijsklassen.

D. Uniforme verkoop condities (kortingen, verpakkingen, betalingen e.d.), uniforme loonen.

E. Vestigingseischen.

Bindende bepalingen van dezen aard zijn ons voorgelegd, maar de kans op verwezenlijking scheen geheel uitgesloten¹⁾.

Derhalve heeft het voorstel zich ertoe beperkt de fabricage van de goedkoopste soorten sigaren, in de drie-cents prijsklasse door het voordragen van vele technische en juridische bepalingen te maken tot een beschermd recht voor hen, die langs dezen weg nog een bescheiden winst kunnen maken en die dan ook zelf prijsstellen op het leveren van dit product, hetzij alléén, hetzij in combinatie met sigaren van een aansluitende prijsklasse. Er ontstaat dan in deze prijs-klasse een verminderde concurrentie en een nieuwe kans op winst, doordat de fabricage van dit product geheel of grootendeels zoude worden opgegeven door hen, die zonder dit product toch economisch zouden kunnen produceeren en die dus deze laagste prijsklasse wel zouden kunnen en willen „laten schieten”. Een verbindend verklaren van een collectieve arbeidsovereenkomst ter aanvulling, zoude de eerstgenoemde kleinere ondernemers geheel inrangereen en daartegen zouden dan van die zijde minder bezwaren zijn te duchten.

Wij moeten nu eenmaal rekening houden met het feit, dat het vraagstuk van het verbindend verklaren van loonovereenkomsten bij collectief contract samengeweven is met het verbindend verklaren van een prijzencontract. Voor de sigaren-industrie zijn

¹⁾ Een correspondent, aan wiens brief vele suggesties zijn te danken, schreef „de algemeene contingentteering zal volgens mijne meening betrekkelijk gemakkelijk kunnen worden toegepast, door aan elke fabriek een maximum bedrag aan banderollen per jaar toe te kennen op zóódanige wijze, dat de totale productie aangepast wordt aan de consumptie.” Maar peilt men „vel de mate van staatsbemoeienis, hiertoe vereischt.”

deze twee onderwerpen wéér verbonden met de twee bekende overheidsmaatregelen, waarover de Regeering alléén beslist, 1o. de verhooging van de minimum banderollen-prijs (suggestie door enkele belanghebbende industrieelen gedaan); 2o. het bekende verbod van verdere mechanisatie en de nadere regeling dier mechanisatie. Deze vier onderwerpen worden in de discussie gemakkelijk door elkaar besproken. Om trent de onderwerpen hierboven genoemd onder 1o. en 2o. heeft de commissie geen definitief schriftelijk voorstel gedaan.

d. De lage prijsstand der sigaren in Nederland.

Ordering in de sigarenindustrie moet in de eerste plaats het gevolg hebben, dat de kwaliteit van de Nederlandsche sigaar, die immers voor binnenlandse consumptie is bestemd, wordt gehandhaafd. Het „rookende publiek” zal zonder enig bezwaar iets méér aan rookgenot, door de sigaar verschaft, willen en kunnen uitgeven, wanneer het product, in elke prijsklasse afzonderlijk, „het beste van de wereld” is. Hier past nu óók eens een verwijzing naar de „oostelijke naburen”. De productie-regeling moge prachtig zijn; de Duitsche sigaar is steeds slechter geworden; de prijs steeds hoger.

„De zeer lage prijsstand voor sigaren en cigarillos, welke nu (in Nederland) bestaat, is niet het gevolg van de geringe koopkracht van het rookende publiek, doch slechts van de moordende concurrentie der industrieelen onder elkander”, zoo is ons geschreven. Het is dan ook de bedoeling der ordering, dat het sigaren-rookende publiek in Nederland voor een wezenlijk goede sigaar iets meer zal willen uitgeven en dat de algemeene koopkracht dit toelaat. „De minimum-prijzen bijv. in Duitschland voor sigaren, sigaretten en cigarillos liggen aanmerkelijk hoger dan bij ons te lande, terwijl toch de koopkracht van het Duitsche publiek zonder twijfel geringer is dan die van het Nederlandsche publiek” (correspondentie).

Prijsverhoging voor bepaalde, lage sigarenklassen ligt dus zeker in de bedoeling dezer ordering.

Zij, die thans een partieel prijzen-contract vóórstaan en zij, die voorstellen doen, dewelke natuurlijk het stempel van een compromis moeten dragen, omdat de opdracht stellig niet luidde om eenig voorstel te ontwerpen, dat bijv. voornamelijk aan de midden- en kleinindustrie baat moest brengen, hebben begrepen, dat deze beperkte prijsverhoging ook moreel — dat is zelfs belangrijker dan economisch — verantwoord moet zijn.

Dit dunkt ons hier inderdaad het geval. Het gaat hier niet om een allereerste levensbehoefte van de lagere volksklassen en om een praktisch onvervangbaar product ten bate van een rationeele volksvoeding.

Wanneer tengevolge van het verbindend-verklaren van een ondernemersovereenkomst in de sigarenindustrie de prijzen der sigaren te hoog zouden komen te liggen, is de bevrediging van het rookgenot zeer verplaatsbaar en is deze verplaatsing zeker ook dadelijk te constateeren. Ik behoef waarlijk niet hier op te sommen wat men al zoo kan rooken. Door de ordering in de sigarenindustrie kunnen de economisch lagere volksklassen en de werkloozen in hunne gerechtvaardigde belangen niet worden geschaad. Te hooge prijzen der sigaren zouden dadelijk zichzelf straffen in vermindering van het sigarenverbruik, niet in vermindering van het rookgenot.

Het dienen van het algemeen belang omschrijft de commissie verder aldus:

Van welke verstrekkende beteekenis het is, indien de saneering in de sigarenindustrie voltrokken wordt, volgt uit het vorenstaande.

Immers bij de industrie zijn *direct* betrokken naast een 1000-tal fabrikanten:

pl.m. 20.000 arbeiders;
duizenden anderen, zooals grossiers, reizigers, kantoor-

personeel, alsmede pl.m. 50.000 bona-fide winkeliers, ongeacht het onnoemelijk aantal andere tabaksvergunninghouders, zooals kruideniers, café's, enz.

Indirect degenen, die afhankelijk zijn van de koopkracht van de groepen zoo juist genoemd, wier bestaan geheel of gedeeltelijk afhangt van den gang van zaken in de sigarenindustrie.

Daarnaast tabakshandel, hout- en verpakkingsleveranciers.

De mindere opbrengst van sigaren was verder oorzaak, dat *bruto* winsten daalden en tengevolge daarvan de *netto* winsten en verdiensten van winkeliers, grossiers, reizigers enz. sterk verminderden, aangezien de vaste lasten bleven, zoodat hieruit voortvloeide een belangrijk mindere opbrengst van inkomsten- en aanverwante belastingen, zonder te spreken van de verliezen die door den Fiscus hier en daar werden geleden.

Wij kunnen derhalve hier spreken van een algemeen belang, dat met de nationale sigarenindustrie gemoeid is.

e. De ordening en de politiek.

In de „Nota”, welke niet is geschreven door iemand die meende voor het groote publiek te schrijven, zijn ook enkele beschouwingen opgenomen over de aanpassing der prijzen in verband met de index voor noodzakelijk levensonderhoud. Dit had niets te maken met eventueele bezwaren van politieke zijde.

Het commissie-rapport vermeldt:

Vergelijken wij bovendien de gemiddelde opbrengsten der sigaren met het indexcijfer van de kosten van levensonderhoud, dat geacht kan worden voor een vergelijking het meest in aanmerking te mogen komen, dan krijgen wij het volgend beeld:

	Doorsneeprijzen per 100 in gulden	Sigaren in % van 1929	Indexcijfer kosten levens- onderhoud
1929	6.89	100	100
1930	6.87	100	96
1931	6.55	95	89
1932	5.90	86	84
1933	5.26	76	82
1934	4.94	72	82
1935	4.53	66	79
1936	4.22	51	79

Uit deze statistiek blijkt, dat de prijs van de sigaren sterker is gedaald dan het indexcijfer.

De politiek speelt in dit geval een zéér kleine rol. Ieder wil slechts de middelen gebruiken van de bestaande Nederlandsche wetgeving, die immers voor uitvoering vatbaar is. Ieder wil saneering van een te groot productie-apparaat. Er zijn in elke vereeniging van fabrikanten persoonlijke opvattingen, waarvan de ééne (uiterste) meening is, dat „niet-ordenen” de beste ordenaar is, en waarvan de andere (uiterste) meening volledige contingenteering wil. Er zijn in beide vereenigingen van sigarenfabrikanten in Nederland personen die voorstellen afwachten, die voorstellen altijd verwerpen en die voorstellen doen, zelfs voorstellen die voor verwezenlijking niet vatbaar zijn. Men zal hier eenigszins in het midden moeten blijven. Partij-politiek ontmoette schrijver dezes hier heelemaal niet.

Tabaksgenot behoort tot het noodzakelijk levensonderhoud; politiek blijkbaar niet.

C. W. DE VRIES.

BELEGGINGSFRONT EN PRIVÉ-BELEGGER.

Sinds op 12 Februari j.l. de Contactcommissie gevormd door de groote beleggende ondernemingen en fondsen in de openbaarheid trad om, getooid met den modernen en strijdbaren naam van „Beleggingsfront”, een beroep tot samenwerking op de menigte der individueele beleggers te doen, heeft het aan commentaar op deze geste niet ontbroken. Dit commentaar, voor zoover tot uiting komend in de pers, was overwegend van vriendelijken aard en zoo het gedane beroep nog niet alle beleggers in de frontlijn gerecruteerd heeft, mag dit zeker niet aan gebrekkige publiciteit geweten worden. Trouwens, in het mislukken van enkele inmiddels opengestelde in-

schrijvingen op 3 pCt. overheidsleeningen voor conversiedoeleinden heeft men gemeend reeds een eerste succes van het Front te mogen zien. Hoewel in de bedoelde gevallen het percentage geplaatste stukken nog zoodanig was dat de overgrote meerderheid der privé-obligatiehouders aan de conversie moet deelgenomen hebben, gaf toch het geringe bedrag aan vrije inschrijvingen alle aanleiding om aan den invloed van het bovengenoemde appèl te gelooven.

Verwonderlijk is dit niet; immers uit de jaren vóór 1936 is den privébeleggers een groote mate van schichtigheid bijgebleven, die, vooral nu het geldt de voor hen zoo onereuze conversie-beweging, gemakkelijk te activeeren is. Wellicht dat enkelen tegenover het verloop der Contact-Commissie de herinnering aan een vorig geval stellen, toen het 3½ pCt. leeningtype zich baan brak en hiertegen uit dezelfde kringen gewaarschuwd werd, met aanvankelijk groot succes. Maar destijds bleek het verzet op den duur niet tegen de kracht der reële verhoudingen bestand; de leiders verzetten de bakens (zonder publiciteit) en het beleggerspubliek bemerkte dit te laat, wat geld kostte. Echter: sterke geheugens zijn zeldzaam.

Nu kan men betwijfelen of de afkeer van beleggers jegens het 3 pCt. rentetype voor veel versterking vatbaar was. Wie in deze materie geen volslagen vreemdeling is, weet dat vele kapitaalbezitters die vroeger van geen compromis inzake de soliditeit hunner beleggingen wilden weten, thans (veelal gedwongen) de obligatiemarkt afgrazen naar alle objecten met een hooger dan normalen rentevoet. De tooverformule van „4 pCt.” brengt tegenwoordig een acute verdooving teweeg in het onderscheidingsvermogen des beleggers, voorzover dit nog op soliditeitsverschillen reageerde. Juist de vlucht uit overheidsleeningen (die in toenemende mate naar de leden van het Beleggingsfront verhuizen) heeft geleid tot steeds geringer rendementsverschillen tuschen de uiteenlopende objecten van de beleggingsmarkt. Een half procent rendementsverhoging verkrijgt de belegger momenteel alleen door belangrijke concessies op het gebied van de kwaliteit te doen, d.w.z. dat de risicopremie begrepen in de rente van tweederangs obligatiën zeer klein, wellicht te klein geworden is.

Het is duidelijk dat versterking van de bestaande aversie tegen overheidsleeningen met laag rentetype dit verschijnsel in de hand werkt; waarbij gaarne toegegeven zij dat hiermede ook gunstige aspecten verbonden zijn (nl. het op den been helpen van eenigszins „überschuldete” maar overigens gezonde ondernemingen door conversie der obligatieleeningen).

Het Beleggingsfront stelt geen vaste, en zeker geen blijvende normen. De door Mr. H. K. Versteeg in het bekende interview genoemde eischen van 3½ pCt. rendement voor gemeentelijke en 3¼ pCt. voor provinciale leeningen liggen — de heer C. A. Klaasse merkte dit reeds op in E.-S.B. van 16 dezer — ver boven de markt en zijn, tenzij de houders der bestaande overheidsleeningen op groote schaal hun stukken zouden gaan verkoopen, volkomen onbereikbaar. Uit de practijk van het emissiebedrijf is inmiddels gebleken dat het „gestaffelde” 3—3½ pCt. type als regel genade vindt in de oogen van de Contact-commissie, en wel voor beide categorieën debiteuren.

Het is zeer goed denkbaar, dat vele gemeenten en provinciën bereid gevonden zullen worden om zelfs haar 3½ pCt. leeningen te converteeren in het 3—3½ pCt. rentetype. Over het algemeen geldt als minimum-eisch bij conversie-onderhandelingen dat een rentebesparing van ¼ pCt. 's jaars verkregen wordt. Nu is het bereiken van deze besparing bij bovenbedoeld conversie-type wel mogelijk, doch slechts op twee manieren:

I. doordat de netto-opbrengst van de nieuwe leening voor de debiteur ongeveer 100 pCt. is (na aftrek van alle emissie-kosten);

II. door een gedeelte van de nieuwe leening op te nemen in den vorm van zeer laag (bijv. 2½ pCt.) rentegevende en kortlopende (5 à 10 jaar) stukken.

Ad I. Dit is practisch alleen te bereiken bij ondershandsche geldleeningen, daar de emissiekosten van een publiekelijk uitgegeven 3—3½ pCt. obligatieleening bij de huidige situatie op de beleggingsmarkt de netto-opbrengst daarvan voor den geldnemer reduceeren tot circa 98—98½ pCt. Ondershandsche leeningen nu zijn vrijwel uitsluitend het domein van de zeer groote „beroepsbeleggers”, dat zijn dus de lichamen uit wier midden de Beleggings-Contactcommissie gevormd is. Juist deze soort leeningen waarvan de voorwaarden zelden publiek gemaakt worden, hebben aanleiding gegeven tot het instellen van de B.C.C.; alleszins begrijpelijk waar immers het ontbreken van een eigenlijke markt in dit materiaal de mogelijkheid van z.g. „excessen” opent.

Ad II. Het „uithollen” van een leening door afzonderlijk onderbrengen van de eerste 5 à 10 jaarlijksche aflossingen in een leening op korten termijn is zeer rationeel; immers op deze wijze worden de twee ongelijksoortige elementen, waaruit elke leening van het oude type bestond, gescheiden en krijgt elk van hen zijn nuttigste aanwending (het „korte” gedeelte als kasgeldbelegging voor banken e.d., het „residu” als renteniers- en fondsbelegging). Bij het volgen van dit procédé is echter automatisch de voor het groote beleggerspubliek geschikte 3—3½ pCt. residuleening belangrijker kleiner dan de te converteeren 3½ pCt.-uitgifte, zoodat de kans op-toewijzing bij de emissie belangrijker minder en het gedrang op de beleggingsmarkt nog grooter wordt. Wij zien hier een symptoom van de langzamerhand zich herstellende verbinding tuschen geld- en kapitaalmarkt.

Tevens nemen wij (onder I) het verschijnsel waar: dat bij gelijke rendements-eischen voor ondershandsche en publieke uitgiften, de ondershandsche steeds voordeliger zal zijn voor den debiteur en derhalve in zoverre ook de voorkeur zal verdienen. Mocht dus inderdaad het door het publiek verlangde rendement samenvallen met de minimum-eischen van het Beleggingsfront, dan zou het recente appèl ook het onbedoelde effect krijgen eener verschuiving van de publieke naar de ondershandsche geldleening. Een oplossing, die niet ten voordeele van de privé-beleggers zou zijn (doch wel in de lijn der tegenwoordige ontwikkeling zou liggen).

Het bovenstaande toont reeds aan dat het propageeren van rigoureuze en starre rendements-eischen over de geheele beleggerslinie (mocht dit al ooit in de bedoeling gelegen hebben) aan bedenkingen onderhevig zou zijn. Des te meer moet men zich verwonderen over het uitblijven van een anderen, tot minder moeilijkheden aanleiding gevenden wensch: die van een minimum-termijn binnen welken een obligatieleening niet afgelost mag worden. Ten aanzien van de „te allen tijde vervroegd aflosbaar”-clausule neemt de Nederlandsche obligatiemarkt een uitzonderingspositie in. In Engeland, Zweden noch Zwitserland is het gebruik leeningen van deze clausule te voorzien; in Amerika is zij ook betrekkelijk zeldzaam. Het is juist deze onbepaalde vervroegde aflosbaarheid, welke den obligatiehouder uitsluitend de slechte en nimmer ook de goede kansen van de markt laat. En als één leeningstype aanleiding geeft om de aflossingsbevoegdheid uit te stellen, dan is het wel het „gestaffelde”; a fortiori wanneer dit nog „uitgehouden” is (gelijk bijv. de 3—3½ pCt. leening Noord-Holland bij welke immers de verplichte aflossingen ook eerst na 9 jaren aanvangen).

Dat zoo weinig aangedrongen wordt op het invoegen van een clausule welke de vervroegde aflosbaarheid beperkt, is wellicht mede toe te schrijven aan het gevoelen dat zulk een beding bij den huidige lage rentestand „geen zin meer” zou hebben. Een begrijpelijke dwaling, wortelend in de idee dat de toekomst mogelijk wel weder een stijging, maar geen

verdere daling van beteekenis in de rente zal brengen. Inmiddels komt het mij voor, dat, indien toch „normen" gesteld en excessen uitgesloten, moeten worden, in deze richting wellicht meer te bereiken zal zijn dan ten aanzien van rentetype of emissiekoers, welke immers weerspiegeling moeten zijn van de vele uiteenlopende schakeeringen in soliditeit, looptijd en courantheid der uit te geven leeningen. Tenzij men van meening is, dat in dezen tijd, nu de geldnemers voorloopig alle troeven in handen hebben, een actie van geldgeverszijde altijd vruchteloos moet blijven.

J. E. VERWAYEN.

LOONTOESLAGEN. II.

Loontoeslagen en het vraagstuk van de vaste lasten van den arbeid.

Aan het slot van mijn artikel over Loontoeslagen in E.-S.B. van 16 Febr. kwam ik tot de conclusie, dat bij het alternatief: werkloos-zijn zonder loontoeslag of werken met loontoeslag, de keuze op het laatste zal moeten vallen. Is het geven van loontoeslagen als prikkel om werkloze arbeiders tewerk te stellen daarmede voor de gemeenschap een rationeel middel voor haar welvaartsbeleid?

Uit de verschillende nadeelen die aan den geschetsten vorm van loontoeslagen verbonden zijn en die ik in mijn vorig artikel behandelde, blijkt dat dit niet het geval is. Staat men dan alleen voor de keuze: geen loontoeslagen, met als gevolg onnoodige derving van welvaart, of, wel loontoeslagen, met als gevolg irrationeële ontwikkeling van de productie?

Verbindt men het vraagstuk van de loontoeslagen aan de gedachte om langs dezen weg tot vermindering van de momenteel bestaande werkloosheid te geraken, dan is dit inderdaad het geval. En al moge het kiezen van het geringste dezer twee kwaden, het geven van toeslagen, altijd beter zijn dan het bestendigen van het grootere kwaad, alles op zijn beloop laten, een bevredigende oplossing wordt hiermede niet gegeven. Wil men tot een rationeële oplossing van deze moeilijkheid komen, dan moet men de loontoeslagen niet zien als een tijdelijken noodmaatregel om de werkgelegenheid te vergrooten, maar als een vraagstuk dat onverbrekelijk is verbonden aan de bestaande productiewijze en dat moet worden opgelost geheel los van een bepaalde fase der conjunctuur.

Wil men tot een juiste probleemstelling komen, dan dient men uit te gaan van een der grondbeginselen van de economie en zich afvragen: wanneer is een bepaalde productie voordelig?

Het antwoord op deze vraag, dat elke lezer van dit tijdschrift zal geven, kan niet anders luiden dan: als zij rendabel is, dus als de opbrengst van het product grooter is dan de productiekosten. Deze eenvoudige waarheid nu, waarmede elk privaatsbedrijf voortdurend rekening houdt, wordt door de gemeenschap tot haar eigen schade en zeker ook schande, over het hoofd gezien. Wat toch is het geval?

Bezien vanuit algemeen economisch oogpunt is de arbeider een duurzaam productiemiddel, dat evenals de zakelijke duurzame productiemiddelen als gebouwen, machines, enz. een economische levensduur heeft en evenals deze zekere vaste lasten met zich brengt. Bestaan deze vaste lasten voor de duurzame kapitaalgoederen hoofdzakelijk uit renteverlies en depreciatie, met daarnaast in bepaalde gevallen eenige geringe kosten voor onderhoud, met betrekking tot den arbeider zijn het hoofdzakelijk de onderhoudskosten die als een vaste last in elk geval moeten worden opgebracht. Het zijn echter in wezen gewone vaste lasten, die voor de berekening van de rendabiliteit der productie in niets verschillen van de vaste lasten die de zakelijke productiemiddelen met zich brengen.

Bij deze berekening wordt echter de fout gemaakt die voor het geheele economische leven zulke ver-

strekkende gevolgen heeft. Immers, de bedrijven berekenen alleen de vaste lasten van de zakelijke duurzame productiemiddelen. Staan de kapitaalgoederen ongebruikt tengevolge van seizoenfluctuaties, depressie en andere oorzaken, dan drukken de vaste lasten op de exploitatierekening van het bedrijf. Het bedrijf weet dit en houdt hiermede — helaas niet steeds voldoende — rekening bij zijn kostprijsberekening. De vaste kosten van de zakelijke productiemiddelen worden daardoor door die productie gedragen, die deze productiemiddelen vereischt en ten volle in de rendabiliteitsberekening betrokken.

Met de vaste kosten van den arbeid is dit slechts voor een zeer klein gedeelte het geval. Moet een bedrijf zijn productie inkrimpen, dan worden in den regel die arbeiders ontslagen, die men niet meer onmiddellijk noodig heeft, om ze weer in dienst te nemen als de productie weer wordt uitgebreid. Men ziet dit zoowel bij fluctuaties in de bedrijfsdrukke, die van korten duur zijn — seizoendrukke — als bij schommelingen van langdurigen aard — conjunctuurbeweging. Gedurende den tijd van hun werkloosheid ontvangen de arbeiders van het bedrijf geenerlei uitkeering, maar zijn voor hun levensonderhoud aangewezen op eigen besparingen, ondersteuning van verwanten, van liefdadigheidsinstellingen of van de overheid, m.a.w. deze vaste kosten van den arbeid worden niet door het bedrijf, maar door derden gedragen.

Voor het onderhavige vraagstuk doet het er weinig toe wie deze derden zijn. Het is slechts van belang dat de vaste kosten van het productiemiddel arbeid tijdens den leegloop, niet door de bedrijven worden gedragen, die anders van dit productiemiddel gebruik maken. Het gevolg hiervan is, dat de meeste bedrijven in feite te laag calculeeren, omdat zij den leegloop van een deel van hun productie-apparaat niet als kosten beschouwen, maar laten betalen door anderen die buiten de eigen bedrijfshuishouding staan. Voor de gemeenschap heeft dit belangrijke gevolgen. Want door deze te lage kostprijsberekening ontwikkelt de productie zich op irrationeële wijze over de verschillende bedrijfstakken en wel in dier voege, dat de bedrijven die tot de werkloosheid het meeste bijdragen door de groote wisselvalligheid in den omvang van hun arbeidsbehoeften, zich sterker ontwikkelen dan wanneer zij voor hun volle kosten zouden moeten opkomen. De te lage kostprijs geeft aan deze bedrijfstakken een krachtige stimulans tot uitbreiding der productie, zoodat de seizoenbedrijven en de conjunctuurgevoelige bedrijven zich meer ontwikkelen en een grooter deel van de geheele voortbrenging gaan vormen dan bij een juiste kostencalculatie het geval zou zijn geweest. Het gevolg van deze fout is, dat de werkloosheid grooter wordt dan zij anders zou wezen, zoodat de gemeenschap onnoodig aan welvaart inboet.

Op welke wijze kan men bevorderen, dat elke productie haar eigen arbeidskosten ten volle krijgt te dragen? Eenzelfde oplossing als de practijk heeft gegeven met betrekking tot de vaste kosten van de kapitaalgoederen, is niet mogelijk. Het productiemiddel arbeid is gebonden aan den persoon van den arbeider en deze omstandigheid sluit het ten eenen male uit, dat men tusschen arbeid en productie eenzelfde verband legt als tusschen kapitaal en productie. De volle economische verantwoordelijkheid voor een productiemiddel toch, kan een bedrijf slechts dan op zich nemen als het ook de volle economische beschikking over dit productiemiddel krijgt. Met den arbeid is dit niet mogelijk, zolang de arbeider zijn persoonlijke vrijheid niet geheel en al prijsgeeft en hij dus, om een klassieke uitdrukking te gebruiken, inderdaad koopwaar wordt. Een stelsel waarbij de arbeider eigendom wordt van het bedrijf, een stelsel van slavernij dus, ligt echter zoover buiten alle redelijkheid, dat hieraan zonder meer kan worden voorbijgegaan. In een maatschappij waar de productie op-

privaten grondslag plaats vindt, is voor het gestelde vraagstuk slechts één oplossing mogelijk: de overheid belaste zich met de administratie en de verrekening van de vaste kosten van den arbeid.

Gevolgen van het bedrijfsleven.

Het aanvaarden van deze oplossing leidt tot belangrijke consequenties. De overheid, die in deze als de administrateur van de gemeenschap is te beschouwen, moet beginnen met elken arbeider diens vaste kosten uit te keeren. Alle arbeiders ontvangen dus van de overheid een bedrag, noodig voor hun eerste levensonderhoud, onverschillig of zij werken, dan wel werkloos zijn. Voor de werkende arbeiders werden deze kosten voorheen in de arbeidsloonen teruggevonden, zoodat deze loonen thans met dit bedrag zullen worden verminderd.

Het arbeidsloon valt dus in dezen gedachtengang uiteen in een constant gedeelte dat de overheid rechtstreeks aan de arbeiders uitkeert en een variabel gedeelte dat het bedrijf rechtstreeks aan de werkende arbeiders betaalt. In dit variabele gedeelte van het loon zal het verschil in waarde van de onderscheiden arbeidskrachten tot uiting komen en zullen zich de stijgingen of dalingen van het loonniveau openbaren, terwijl het loongedeelte, dat de vaste kosten vertegenwoordigt, slechts zal veranderen als deze kosten zich wijzigen.

De bedrijven zullen hun directe loonuitgaven dus zien dalen met het constante gedeelte van de loonen, dat de overheid aan de arbeiders gaat uitkeeren. Uiteindelijk zullen zij echter ook dit constante gedeelte moeten opbrengen, want *de overheid heeft dit slechts voorgesloten met de bedoeling om het later weer terug te vorderen.*

Bij deze terugvordering nu, zal de overheid, behalve de vaste kosten van de op een bepaald moment werkende arbeiders, ook de kosten van den leegloop van den arbeid dien het bedrijf normaliter met zich brengt, op dit bedrijf moeten verhalen. De bedoeling toch van het inschakelen van de overheid is, dat deze de vaste kosten van den arbeid omslaat naar de economische verantwoordelijkheid, die den bedrijven voor deze kosten kan worden toegerekend. De onderscheiden bedrijven zullen dus volgens een verschillend tarief moeten worden belast met als grondslag hun stabiliteit in de arbeidsgelegenheid. Seizoenbedrijven, conjunctuurgevoelige bedrijven zullen dus naar verhouding meer in de belasting moeten opbrengen dan bedrijven wier arbeidsbezetting een meer gelijkmatigen omvang heeft.

De vorm waarin de vaste kosten van den arbeid kunnen worden teruggevorderd, kan in een principiele beschouwing als deze, onbesproken blijven. Het is een afzonderlijk vraagstuk van belasting-technischen aard. Een belasting op de productie, op de goederen en diensten die de bedrijven voortbrengen, lijkt voorshands de meest gereede wijze van heffing.

Voor het meerendeel der bedrijven beteekent de geschetste regeling een verzwaring van kosten. Werden de kosten van den leegloop van den arbeid voorheen opgebracht door belastingbetalers, familieleden van den werklooze, enz., waarin de bedrijven als bedrijf slechts voor een klein gedeelte bijdroegen, thans zal het bedrijfsleven de kosten van die werkloosheid die inhaerent is aan het productieproces, als seizoen- en conjunctuurwerkloosheid, ten volle moeten dragen.

Verwacht mag worden dat de bedrijven zich sterk tegen de invoering van de geschetste regeling zullen verzetten. Verhoging van productiekosten is voor geen enkel bedrijf aangenaam, ook al moge deze uit algemeen economisch oogpunt gerechtvaardigd zijn.

Voor de seizoen- en andere bedrijven met instabiele werkgelegenheid zal de kostenverhoging aanzienlijk zijn en het meeste verzet zal vermoedelijk van hun zijde komen. Maar ook de bedrijven met een meer gelijkmatige werkgelegenheid zullen wantrouwend staan tegenover de ontworpen regeling.

Bij de invoering der regeling staat al dadelijk de onzekerheid of de verlaging van de directe loonkosten niet zal worden overtroffen door het bedrag aan belasting dat voor het financieren van het vaste gedeelte van de loonen van hen zal worden geheven. Maar ook al zouden de berekeningen van de overheid onfeilbaar zijn, dan nog blijft het bezwaar dat de overheid door deze belasting een zekeren invloed op het bedrijf kan uitoefenen en het bedrijfsleven heeft uit den aard der zaak de neiging invloeden van buitenaf zoo klein mogelijk te houden.

Daarbij komt dat de voordeelen die de regeling aan het bedrijfsleven brengt, zich meestal niet zoo direct, maar zich meer op den langen duur zullen doen gevoelen. Een der grootste voordeelen toch van een rationeele ontwikkeling van het bedrijfsleven zal resulteren in de verlaging der overige belastingen. De bedrijven profiteeren hiervan slechts indirect, via de daling van de kosten van het levensonderhoud, die op hun beurt weer de vaste kosten van den arbeid zullen doen verminderen.

Een belangrijk voordeel is ook de grootere stabiliteit van de consumptie. De consumptie zal stabielier zijn doordat de schommelingen in de werkgelegenheid zullen afnemen, zoodat de koopkracht der arbeidersmassa minder door de werkloosheid zal fluctueeren dan thans. Niet alleen zullen door de regeling dus de kosten van den leegloop van den arbeid afnemen, ook die van den leegloop der kapitaalgoederen zal verminderen. Voor vele bedrijven is dit van niet geringe beteekenis en zal de kostenbesparing op den leegloop der kapitaalgoederen een belangrijke post vormen tegenover de eventuele kostenverhoging die door de nieuwe wijze van loonverrekening wordt veroorzaakt.

Tenslotte valt nog een voordeel te noemen van minder algemeen belang, dat echter voor enkele bedrijven van groote directe beteekenis is. Het komt thans nl. voor, dat sommige werkgevers van overheidswege ondersteunde arbeiders in hun dienst nemen en deze in de gelegenheid stellen om in hun werktijd hun contrôlestempel te gaan halen, zoodat zij wekelijks hun gewone steunbedrag uit de overheidskassen ontvangen, terwijl deze werkgevers daarnaast aan betrokkenen een loon betalen dat ver onder het gangbare ligt. Soms ook werken de gesteunden voor eigen rekening en ontvangen daarnaast hun wekelijksche steunuitkeering. In beide gevallen ontvangen de arbeiders aan ondersteuning plus loon, een weekinkomen dat boven het doorsnee-inkomen in hun beroep ligt, terwijl de kosten aan arbeidsloon lager zijn dan die van hun collega's. Deze clandestiene arbeid, waarvoor de overheid bij ontdekking de gesteunden zwaar straft, is bij het nieuwe stelsel van loonverrekening niet meer mogelijk, waardoor een einde komt aan dezen wel zeer deloyalen vorm van concurrentie.

Gevolgen voor de arbeiders.

Voor de arbeiders zal de nieuwe regeling eveneens consequenties met zich brengen. De overname van de vaste kosten van den arbeid door de overheid beteekent voor hen garandeering van het minimum-levensonderhoud onder alle omstandigheden. Verschillende voorzieningen die thans ten behoeve van de werklooze arbeiders in het leven zijn geroepen als wachtgeldregelingen, werkloosheidsverzekering e.d., kunnen in beginsel vervallen, terwijl de werkloozensteun van de overheid een geheel ander karakter gaat dragen. Deze garantie zal evenwel niet verder mogen gaan dan tot het bedrag, dat inderdaad als de vaste kosten van den arbeid moet worden beschouwd. Daarnaast zal aanvullende sociale zorg voor de werkloozen in vele gevallen niet gemist kunnen worden.

Voor de werkende arbeiders zal de nieuwe regeling geen verandering in de hoogte van hun loon met zich brengen. De prijsvorming van den arbeid zal zich op dezelfde wijze voltrekken als voorheen. Hoe de beta-

ling der vaste kosten moet worden geregeld bij staking of uitsluiting, is een vraagstuk dat buiten het terrein van de economie ligt. De oplossing hangt af van politieke machtsverhoudingen en schept geen principieele moeilijkheden. Ook thans bestaan met betrekking tot de steunverleening voorschriften die in zulke omstandigheden voorzien.

De bestaanszekerheid, die den arbeider door de nieuwe regeling wordt geschonken, roept anderzijds ook verplichtingen voor hem in het leven. Als de overheid de vaste kosten van den arbeid garandeert, zal zij daartegenover het recht moeten hebben dit productiemiddel in het productieproces te doen opnemen. *Tegenover het recht op onderstand, staat de plicht tot arbeid.*

De beteekenis van deze conclusie is in hoofdzaak echter van principieelen aard. Arbeidsplicht moge in ons land formeel niet bestaan, in feite bestaat zij reeds voor alle arbeiders die uit de werkloosheidskassen of van de overheid uitkeering ontvangen. Weigert een kastrekker of een gesteunde passend werk te aanvaarden, dan wordt de uitkeering stopgezet. Ook bij ontslag door eigen schuld wordt de betrokkene thans niet voetstoots in de steunregeling opgenomen. De arbeidsplicht in de toekomst betekent slechts een algemeene erkenning en toepassing van dezen regel, die een noodzakelijk gevolg is van het aanvaarde beginsel van garantie der vaste kosten. Weigert een arbeider passend werk te aanvaarden of voort te zetten, dan verbeurt hij zijn garantie.

Aan het beginsel van de arbeidsplicht zit voorts nog een ander vraagstuk verbonden, dat van de *vestigingsvrijheid van den arbeider*. Aanvaardt de overheid de verantwoordelijkheid voor de vaste kosten van den arbeid, dan zal zij ook eenige zeggingschap moeten hebben bij het brengen van dien arbeid naar die plaatsen, waar deze wordt gevraagd. Zij kan niet lijdzaam toezien als op de eene plaats behoefte is aan een productiemiddel, terwijl dit op een andere plaats onbenut blijft en kosten met zich brengt. De vestigingsvrijheid en de verplaatsingsvrijheid zullen moeten worden ingeperkt.

Ook t.a.v. dezen maatregel staat de praktische beteekenis ten achter bij de principieele. Het eigen belang van den arbeider brengt reeds mede dat hij daarheen gaat waar hij werk kan krijgen, waar hij dus boven zijn vaste loongedeelte ook zijn variabel loongedeelte ontvangt. En indien men thans waarneemt welke moeite en opofferingen werklooze arbeiders zich soms getroosten om elders aan den slag te komen, dan zal men de moeilijkheden die de praktijk in deze zal opleveren, niet zwaar tellen. In het meerendeel der gevallen zal de arbeider zelf wel daarheen willen trekken, waar hij werk kan krijgen.

In beginsel is deze beperking van de bewegingsvrijheid van den arbeider echter van groot belang in de verhouding tusschen individu en gemeenschap, vooral in ons land, waar aan de persoonlijke vrijheid veel waarde wordt gehecht. Voorts zal het de overheid niet onverschillig zijn in welk beroep de arbeider gaat werken. De scholing van den arbeider geeft dezen voor de productie een geheel eigen karakter. Is het beroep eenmaal gekozen, dan heeft de arbeider als productiemiddel hoofdzakelijk slechts waarde in dat beroep. Een boerenarbeider is als kleermaker evenmin bruikbaar als een ploeg voor naaimachine. *De overheid zal dus eveneens zeggingschap moeten hebben bij de beroepskeuze.*

Ook t.a.v. dit probleem zal de principieele zijde van meer gewicht zijn dan de praktische. Diegenen, die met betrekking tot het te kiezen beroep geen uitgesproken voorkeur bezitten, zullen tegen eenige leiding van overheidswege moeilijk bezwaren kunnen koesteren. Maar ook zij, waarvoor de beroepskeuze een groot probleem is en die zich het hoofd breken over het door hen of hun kinderen te kiezen beroep, zullen slechts erkentelijk kunnen zijn, als de overheid hiervoor eenige verantwoordelijkheid aanvaardt.

Aansluitend aan het vraagstuk van de beroepskeuze komt dat van de *vakopleiding*. Ook de vakopleiding krijgt voor de overheid meer rechtstreeksche beteekenis dan voorheen en zij zal niet mogen nalaten deze meer in te stellen op de toekomstige behoeften van het bedrijfsleven, dan thans het geval is. Zij zal hiertoe ook beter in staat zijn dan onder de huidige verhoudingen, aangezien de uitvoering der regeling haar geheel nieuwe inzichten zal geven in de ontwikkeling van het bedrijfsleven.

Tenslotte wil ik nog een gevolg voor de arbeiders noemen van *ethischen* aard en wel dat, dat de zorg voor den werklozen arbeider onder de nieuwe regeling in een geheel ander licht komt te staan dan thans. Hoewel in de publieke waardeering voor den werklozen arbeider in de afgelopen jaren eenige kentering is gekomen en deze thans meer dan vroeger als een slachtoffer van de tijdsomstandigheden, dan als een onwillig of onbekwaam lid der maatschappij wordt gezien, ziet men de ondersteuning van overheidswege nog dikwijls als een vorm van armenzorg — waaruit zij is voortgekomen — waarin iets vernederends schuilt. Deze miskennis van het karakter der werklozenzorg zal te eerder wijken, wanneer de geheele arbeidersbevolking, zoowel de werkende als de werkloze „steun” ontvangt.

Gevolgen voor de overheid.

Voor de overheid zal de administratie en verrekening van de vaste kosten van den arbeid een belangrijke verzwarende van haar taak zijn. Naast de ongetwijfeld talrijke moeilijkheden die zich in individuele gevallen bij de toepassing der regeling zullen voordoen, staat als hoofdprobleem het vaststellen van het tarief der productiebelasting. Dit toch eischt van de overheid grondige kennis van conjunctuur en bedrijfsleven, welke zij voortdurend in hun ontwikkeling moet blijven volgen. De samenstelling van een apparaat dat deze taak zou moeten uitvoeren eischt veel zorg en moeite en de beste krachten zullen hiervoor moeten worden saamgelezen.

Geeft men zich echter rekenschap van de enorme beteekenis, die een juiste verdeling van de vaste lasten van den arbeid voor de gemeenschap heeft, dan zal men tot de erkenning moeten komen, dat men voor een bijdrage tot de oplossing van het arbeidsvraagstuk langs dezen weg, wel iets over mag hebben. Het derven aan arbeidsinkomen door werkloosheid, de verliezen door het ongebruikt laten van machines en gebouwen, het produceeren van goederen die hun kosten niet opbrengen, schept een welvaartsverlies van zulke afmetingen dat zelfs al een gedeeltelijke vermindering van dit verlies zal opwegen tegen de moeilijkheden en bezwaren die de voorgestelde regeling zal veroorzaken. Men mag van de geschetste wijze van verrekening van de vaste lasten van den arbeid zeker niet verwachten dat zij de werkloosheid zal doen verdwijnen. De oorzaken van de werkloosheid zijn velerlei en haar werking en bestrijdingswijze zijn slechts ten deele met zekerheid aan te geven.

De hier in hoofdlijnen behandelde regeling zal de werkloosheid slechts voor een deel doen verminderen. Zooals door mij is uiteengezet zal bij een juiste toerekening van de vaste kosten van den arbeid, de productie zich op een meer rationeële wijze ontwikkelen, dan tot dusverre het geval was. Wanneer elke productie haar eigen arbeidskosten ten volle draagt, zal dit vooral de bedrijven met een stabiele werkgelegenheid ten goede komen.

Is dit op zichzelf al een winst voor de werkgelegenheid, een andere belangrijke factor is, dat de mechanisatie van de productie zal verminderen, omdat de drang hiertoe voor de individuele bedrijfshuishouding veel geringer is dan voorheen, aangezien de directe loonkosten veel lager zijn. Niet alleen blijft hierdoor de werkloosheid op een lager niveau, maar ook de „Fehlrationalisierung” zal verminderen, omdat de bedrijven niet langer door hun arbeiders te

ontslaan, de vaste kosten op de gemeenschap kunnen afwentelen en aldus gaan produceeren op een wijze, die *privaat-economisch* wel voordeliger is, maar algemeen *economisch* niet. Een voorbeeld moge dit verduidelijken.

Een bedrijf heeft een outillage van f 300.000 in gebruik, waarvan het aan rente en afschrijving jaarlijks f 30.000 calculeert, terwijl er 200 arbeiders werken, die elk f 1000 per jaar verdienen, en f 100.000 grond- en hulpstoffen verwerken. De kostprijs van de totale productie is dus f 30.000 kapitaalkosten plus f 200.000 arbeidskosten, plus f 100.000 grond- en hulpstoffen, is f 330.000. Nu gaat men de outillage wijzigen en uitbreiden, zoodat deze in totaal f 1.000.000 kost en de jaarkosten f 100.000 bedragen. Door deze wijzigingen kunnen 100 arbeiders worden ontslagen. De kosten van dezelfde productie bedragen nu voor het bedrijf f 100.000 kapitaalkosten plus f 100.000 arbeidskosten plus f 100.000 grond- en hulpstoffen: f 300.000. Het bedrijf bespaart f 30.000 op dezelfde productie en *privaat-economisch* is de mechanisatie dus voordelig geweest. De gemeenschap moet echter opkomen voor de vaste kosten van de 100 ontslagen arbeiders. Stelt men deze op f 500 per arbeider en per jaar, dan komt algemeen-economisch bezien, de prijs van dezelfde productie op f 300.000 plus f 50.000 is f 350.000 en moet de gemeenschap voor hetzelfde product nu f 20.000 meer betalen dan vóór de mechanisatie.

In het geschetste systeem van loonverrekening betaalt het bedrijf de vaste kosten van den arbeid via de productiebelasting. Neemt men deze vaste kosten aan op f 500 per jaar en per arbeider, dan zou in het eerste geval door het bedrijf betaald worden f 100.000 variabel loongedeelte en f 100.000 vaste loonkosten in den vorm van de productiebelasting, en na de rationalisatie f 50.000 variabele loonkosten en f 100.000 productiebelasting. De kostprijs zou dus nu ook voor het bedrijf f 350.000 worden en de uit algemeen economisch oogpunt onvoordeeliger productiewijze zal achterwege blijven.

Tenslotte geeft de geschetste wijze van verrekening der vaste lasten de overheid een middel in de hand om op doeltreffende wijze de werkloosheid te bestrijden. Neemt de werkloosheid op een bepaald tijdstip toe, dan kan de overheid door verlaging van de productiebelasting alle bedrijven op rationeele wijze hulp bieden. Ongelijke behandeling en averechtsche uitwerking waartoe het systeem van loontoeslagen voor nieuw aan te zetten arbeiders leidt, kan worden vermeden.

De kosten kunnen voor alle bedrijven gelijkelijk worden verlaagd, terwijl de bedragen waarmee de bedrijven worden ontlast uit de overige belastingen moeten worden opgebracht. De gemeenschap in haar geheel draagt dan deze kosten en betaalt hiermede den prijs voor de tewerkstelling van een deel harer werklooze leden. Dit extra offer zal nooit groot kunnen zijn, want door de meerdere tewerkstelling stijgt de productie en daarmee het aantal objecten waarvan de belasting wordt geheven.

Het vraagstuk van de vaste lasten van den arbeid is hiermede nog geenszins uitgeput en verschillende argumenten van practischen en principiëelen aard moesten onbesproken blijven, aangezien de omvang van een tijdschriftartikel geen volledige behandeling toelaat. Ik hoop echter in dit korte bestek te hebben aangetoond hoe de overheid langs den aangegeven weg een welvaartsbeleid kan voeren, die aan hooge eischen van economie en doelmatigheid voldoet.

A. KAAK.

ONDERGING HET VEEHOUDERSBEDRIJF IN DE ZUIVERE WEIDESTREKEN VAN ONS LAND BELANGRIJKE STRUCTUURVERANDERINGEN ONDER INVLOED VAN DE CRISIS?

Is de structuur van het weidebedrijf belangrijk gewijzigd onder invloed van de crisis? Hoe verliep de melk- en vleeschproductie per ha? Wordt de laatste jaren *beduidend* minder krachtvoer toegediend dan vroeger?

Hoe verliep het met de uitgaven voor bemesting?

Heeft een verdere mechanisatie plaats gevonden?

Welke zijn de financieele gevolgen van de lage prijzen der veeteeltproducten voor bedrijf en gewest?

Zie daar vragen, welke menigeen zich de laatste jaren heeft gesteld.

Een korte studie met als basis de boekhoudgegevens over de bedrijven in de Friésche laagveenstreek moge daarover eenig nader licht verspreiden.

Waarom wij daarvoor dit gebied kozen?

1. De boekhoudgegevens loopen over een vrij groot aantal bedrijven, nl. over 100—200.

2. In deze streken worden weinig varkens gehouden, en ook wordt niet veel aan stamboekfokkerij gedaan; alzoo vertegenwoordigt dit gebied heel goed het gewone vrij eenzijdige veehoudersbedrijf.

3. De veelal met terpaarde verbeterde laagveengronden zijn vruchtbaar en geven betrekkelijk zekere opbrengsten, zoodat minder groeiende jaren de algemeene lijn minder ombuigen, dan in menige andere streek.

* * *

Wij beginnen met een staatje, hetwelk in de kolommen I en II aangeeft welke bedragen per ha in verschillende boekjaren werden ontvangen voor melk en verkocht vee.

Het gaat ons echter om den *omvang* der melk- en vleeschproductie te analyseeren, en daarvoor hebben wij de melk- en veegelden omgerekend op de basis van vóór den oorlog door de betreffende indexcijfers op deze bedragen te deelen.

Waar de melkprijs hier resulteert uit boter- en kaasprizen *beide*, werd de deeler samengesteld uit de indexcijfers voor boter en kaas; als coëfficiënt voor het eerste werd 3 genomen, tegen 2 voor het laatste. De geldelijke opbrengsten voor veeverkoop werden gedeeld door het indexcijfer voor rundvleesch.

In gld. per ha.

	Werkelijke ontvangsten		Ontvangsten omgerekend	
	melkgeld	verk. vee	op basis 1910/14 melkgeld	verk. vee
	I	II	III	IV
1924/25	397	132	222	94
1925/26	362	119	225	87
1926/27	296	106	215	93
1927/28	322	120	216	100
1928/29	354	118	233	98
1929/30	301	127	217	100
1930/31	236	120	209	98
1931/32	167	73	196	79
1932/33	102	51	200	70
1933/34	170	63	212	89
1934/35	164	52	215	76
1935/36	184	51	227	86
1936/37	194	73	234	100

Bij deze omrekening is dus aangenomen, dat de kwaliteit der producten gelijk is gebleven. Voor de melk is dit niet geheel juist. Het vetgehalte is de laatste 10 jaren hier waarschijnlijk nog met ongeveer 0.2 pCt. opgevoerd. In de onderstaande grafiek is hiervoor de noodige correctie aangebracht.

De schommelingen in de kolommen III en IV zijn globaal genomen het gevolg van groter of kleiner afleveringen.

Kolom III geeft vrij zuiver een beeld van de jaarlijksche melkproductie (onder het voorbehoud dat hierboven werd genoemd).

Kolom IV geeft echter *niet* een zuiver beeld van de jaarlijksche vleeschproductie, omdat de boer bij lage vee prijzen meer vee zal probeeren vast te houden. Geeft een volgend jaar hogere vee prijzen, dan

zal onder overigens gelijke omstandigheden meer vee worden afgezet; een deel der vee-afzet wordt zoo dus verschoven.

Van 1932 tot 1936 daalde het indexcijfer voor rundvleesch geregeld; pas in het boekjaar 1936/'37 trokken de prijzen aan.

De gevolgen van dit prijsverloop zouden nog scherper tot uiting zijn gekomen, als de regeeringsmaatregelen hun invloed niet hadden doen gevoelen.

De z.g. kalverteeltbeperking werd nl. voor het eerst toegepast op de kalveren, geboren in den winter van 1933/'34. Verder werden in dien winter ongeveer 120.000 koeien door de Regeering aangekocht en in den winter van 1934/'35 nog ongeveer 134.000.

Doordat de regeeringsprijzen iets boven de marktprijzen uitkwamen, is toen meer vee verkocht dan anders het geval geweest zou zijn en onze omrekening (door deeling met het indexcijfer) geeft voor die beide jaren om dezelfde reden ook wat onzuiverder uitkomst.

* *

Een volgende vraag is, hoe het verloop was van de aanwending van krachtvoer en kunstmest. Bij de omrekening der kunstmest op de basisprijzen van 1910/'14 is rekening gehouden met het feit, dat de belangrijkste kunstmeststoffen op deze veelal met kleiaarde verbeterde laagveengronden bestaan uit super en zwavelzure ammoniak. Aangenomen is, dat deze zijn aangewend in verhouding van 2 op 1.

Voor het krachtvoeder is een meelmengsel aangenomen, bestaande uit 2 lijnmeel en 1 maismeeel. Op deze wijze werden indexcijfers samengesteld, welke voldoende bruikbaar worden geacht.

Boekjaar	Werkelijke uitgaven veevoer	Werkelijke uitgaven mestst.	Uitgaven omgerekend op basis 1910/'14 veevoer	Uitgaven omgerekend op basis 1910/'14 mestst.
1924/'25	118	9,30	80	8,30
1925/'26	122	10,40	91	9,80
1926/'27	94	11,40	79	11,80
1927/'28	113	13,80	82	14,80
1928/'29	144	18,30	100	19,10
1929/'30	140	17,70	115	18,30
1930/'31	72	6,20	83	7,50
1931/'32	55	4,70	77	7,70
1932/'33	45	2,50	79	4,00
1933/'34	48	4,00	77	7,20
1934/'35	46	4,60	70	8,80
1935/'36	48	4,50	77	7,90
1936/'37	61	6,80	78	10,80

Beide nevenstaande grafieken geven van een en ander een meer overzichtelijk beeld. Met de hoeveelheden aangewend krachtvoeder en kunstmeststoffen zijn wij dus weer ongeveer op hetzelfde niveau als 10 jaar geleden.

De B-lijn voor veevoeder toont aan, dat na de droge zomers van 1928 en 1929 beduidend meer veevoer is aangekocht dan normaal. De hoeveelheden hooi waren toen bij velen klein en menigeen moest zelfs in de weide bijvoederen. Hadden die twee jaren niet zooveel veevoeder gevraagd, dan zou de B-lijn voor veevoeder bijna horizontaal verlopen.

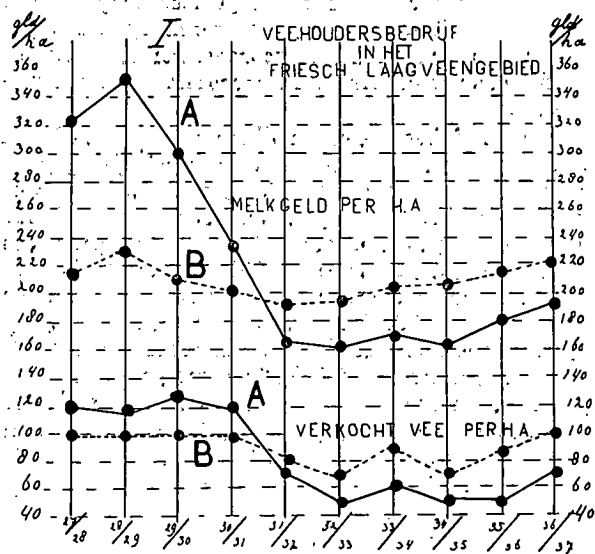
Samenvatting.

1. De melkproductie per ha is in 1936/'37 vrijwel even groot als 10 jaren te voren. In de crisisjaren daalde ze tot ongeveer 15 pCt. beneden normaal.

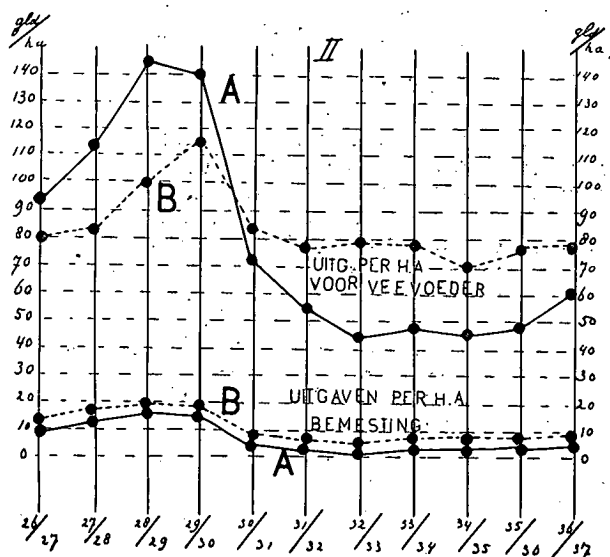
Normaal zullen ze hier ten naastenbij 3750 kg per ha bedragen. Het vetgehalte steeg met ongeveer 0.2 pCt.

2. Globaal genomen bleven de hoeveelheden krachtvoer hier per ha bijna gelijk. Na de droge zomers van 1928 en 1929 stegen ze beduidend boven normaal; in de crisisjaren daalden ze tot 12 pCt. beneden normaal.

3. De hoeveelheden kunstmest zijn hier in 1936/'37 nog iets kleiner geweest dan in 1926/'27. Vooral in de droge jaren 1928 en 1929 werd vrij veel kunstmest aangewend (waarschijnlijk meer zwavelzure ammoniak).

A is werkelijke ontvangsten. B is zooals het geweest zou zijn bij prijzen van vóór den oorlog en het vetgehalte der melk van 1927/'28.

A is werkelijke uitgaven. B is uitgaven als de prijzen gelijk waren geweest als vóór den oorlog.

In de crisisjaren daalde de hoeveelheid kunstmest hier tot beneden de helft en is door velen waarschijnlijk alleen wat zwavelzure ammoniak gegeven, zoodat toen de bodemreserve nogal aangesproken zal zijn.

4. De uitgaven aan arbeidsloon bedroegen over 1926/'27 f 78.20 en over 1936/'37 f 41.08. De uitgaven aan handwerkslieden („andere onkosten“) bedroegen over 1926/'27 f 42.42 en in 1936/'37 f 30.60 (terwijl het indexcijfer voor arbeidsloon in dien tijd daalde van 204 op 141).

Aangezien vast staat, dat er meer werk door eigen arbeidskrachten geschiedt; en ook werk, dat vroeger noodig werd geacht thans als onloonend wordt overgelaten, moet worden aangenomen, dat de mechanisatie in deze jaren hier niet heel sterk is toegenomen.

De structuur van dit veehoudersbedrijf wijzigde zich dus betrekkelijk weinig¹⁾.

5. Financieel zijn de gevolgen ernstig. Bij een vetgehalte van 3.20 pCt. was de melkprijs in 1928/'29 nog 8.64 cent, tegen 4.03 cent in 1934/'35 en 4.64 cent in 1936/'37. In het laatste volle boekjaar was de prijs dus nog 4 cent lager dan in 1928/'29, wat bij een melkproductie van 3750 kg per ha een verschil maakt van f 150.

Daartegenover staan lager uitgaven voor veevoer, kunstmest, landhuur, enz.

¹⁾ Wel is de rundveestapel in de laatste 5 jaren als gevolg van de kalverteeltbeperking aanzienlijk verouderd.

Vermindering der huurwaarde van den grond geeft eigen boeren en hypotheekboeren echter geen voordeel, zoodat de gevolgen daarvan voor de verschillende bedrijven en gebieden zeer uiteenloopen.

Provinciaal gezien mag wel ongeveer worden aangenomen, dat $\frac{1}{2}$ deel der huurverlaging aan het gewest ten goede komt, omdat ongeveer $\frac{1}{2}$ der bedrijven in eigen exploitatie zijn, en ook ongeveer $\frac{1}{2}$ deel door Friesche eigenaars wordt verhuurd, zoodat nog $\frac{1}{2}$ overblijft voor uitwonende eigenaars. Een berekening op die basis uitgevoerd wijst op een vermindering der inkomsten voor de eigen omgeving van ongeveer f 75 per ha.

Dit beteekent een ernstige verarming voor boerenstand en middenstand en tevens groote werkloosheid voor landarbeiders.

Nu een zeer ernstige mond- en klauwzeerepidemie de veestapel teistert, is het met het oog op de reeds zeer ernstige verarming van den boerenstand in de afgelopen jaren wel zeer te wenschen, dat de iets opgaande lijn voor de melkprijzen zich verder zal voortzetten.

Te sterker geldt dit, omdat er aanwijzingen zijn, dat de vaste lasten niet lager zijn, dan 10 jaren geleden.

L. WEIJER.

DE RIJKSMIDDELEN OVER JANUARI 1938.

Het resultaat van de schatkist-ontvangsten uit belastingen over de eerste maand van het pas ingetreden jaar ligt weer voor ons en de indruk is niet bepaald ongunstig. Vrijwel alle directe belastingen staan hooger te boek dan op den laatsten Januari van 1937. En wat de „overige middelen” betreft, deze gaven ditmaal een gezamenlijke opbrengst van f 33.340.600 tegen f 30.364.200 in Januari van het vorige jaar en vertoonen derhalve een vooruitgang van f 2.976.400. Weliswaar werd de raming niet bereikt (tekort f 2.428.100), doch vooreerst moet worden bedacht, dat de gemiddelde maandraming voor 1938 f 4.625.000 hooger is gesteld dan voor 1937. En voorts geeft Januari in den regel lagere ontvangsten dan de meeste andere maanden (zoo was de opbrengst van Januari 1937 verreweg de laagste van dat jaar, zelfs rond f 3 miljoen minder dan de daarop volgende ontvangst van Februari). Aan het niet-bereiken van de raming mag dus niet al te veel gewicht worden gehecht. Overigens vertoonden de afzonderlijke middelen een onderling verschillend beeld. Tegenover dezelfde maand van het vorige jaar gaven verreweg de meeste heffingen een accres te zien; een uitzondering hierop wordt alleen gemaakt door den zoutaccijns, den gedistilleerdaccijns, de couponbelasting, de zegelrechten en de loodsgelden. De vergelijking met de raming valt uiteraard minder gunstig uit. Hier kon slechts de helft van de middelen de verwachte opbrengst halen, t.w. de geslachtaccijns, de suikeraccijns, de tabaksaccijns, de couponbelasting, de zegelrechten, de registratierechten, de successierechten en de loodsgelden. Alles bij elkaar genomen, zegt deze eene maandopbrengst nog niet veel voor de verwachtingen, die met betrekking tot den loop der middelen in 1938 mogen worden gekoesterd.

Bij nadere analyse van de verschillende heffingen trekt het vooreerst de aandacht, dat de dividend- en tantiëmebelasting een stijging laat zien van f 572.400. Dit is een zeker niet onbelangrijke vooruitgang; een opbrengst van f 1.028.800 is trouwens voor de eerste maand des jaars bijzonder hoog. Zooals bekend vallen de vette maanden voor dit middel eerst in het midden van het jaar. De meevaller van de afgelopen maand mag dan ook veilig in hoofdzaak als een nagekomen bedrag over 1937 worden aangemerkt.

De invoerrechten gingen vooruit met f 389.300; de ontvangsten van Januari 1937 waren evenwel aan den lagen kant. Op zichzelf beschouwd valt over de opbrengst van de afgelopen maand niet te roemen, daar zij bij de gemiddelde maandopbrengst niet min-

der dan f 1.126.900 is ten achter gebleven. In dit verband zij nog opgemerkt, dat de raming voor 1938 f 6.750.000 hooger is gesteld dan voor 1937. Ook het statistiekrecht verschafte iets meer dan in Januari 1937 (vermeerdering f 8.200), doch kon evenmin de maandraming halen (tekort f 12.100). Blijkens de raming wordt van dit laatste middel over 1938 een opbrengst verwacht van f 2.500.000 (de raming voor 1937 bedroeg f 1.600.000).

De zoutaccijns liep terug met f 84.400; weliswaar was de ontvangst vrij laag (f 29.200 minder dan de raming), doch er kwam althans weer ruim f 60.000 meer binnen dan in de beide voorafgaande maanden, toen een diepte-record werd bereikt. De geslachtaccijns was vrij goed; de vooruitgang bij Januari 1937 bedraagt f 59.300. De wijnaccijns gaf een surplus van f 1.900, doch de eerste maand van het kwartaal is voor dit middel van minder belang. De gedistilleerd accijns liep terug met f 145.200; daarentegen werd de raming met f 50.800 overschreden. Het hier verschafte f 66.000 meer dan in Januari 1937, doch kon daarentegen de raming niet halen (ontvangst f 30.000 minder). De suikeraccijns gaf een mooie ontvangst (van f 4.866.000), doch de maand Januari telde ditmaal een verschijndag van den crediettermijn meer dan in het vorige jaar, zoodat de stijging (f 417.400) hier slechts schijnbaar is. Tenslotte de tabaksaccijns, die een accres van f 437.400 te zien gaf en ook op zichzelf beschouwd een hoog opbrengstcijfer vertoonde; de raming werd dan ook met f 308.800 overtroffen.

Het volgend overzicht geeft een vergelijking van de voor de jaren 1937 en 1938 aangenomen ramingscijfers:

	Raming 1937:	Raming 1938:
Zout	f 2.000.000	f 2.000.000
Geslacht	6.000.000	7.200.000
Wijn	1.800.000	2.200.000
Gedistilleerd ...	27.500.000	28.000.000
Bier	7.000.000	7.000.000
Suiker	53.000.000	55.000.000
Tabak	32.500.000	35.000.000
	<u>f 129.800.000</u>	<u>f 136.400.000</u>

De belasting op gouden en zilveren werken gaf f 4.200 meer dan in Januari 1937, doch f 5.800 minder dan de raming. Vergeleken met de opbrengst der laatste maanden, waren de ontvangsten ditmaal gering. De omzetbelasting verschaft f 258.500 meer dan in dezelfde maand van het vorige jaar, doch bewoog zich op een heel wat lager peil dan in het laatste kwartaal van 1937 werd bereikt. Zelfs indien men overweegt, dat de eerste maand van het kwartaal doorgaans het ongunstigst is, moet de achterstand bij de raming (f 1.893.000) toch te groot worden geacht. Wellicht staat deze daling echter op zichzelf en geven de volgende maanden weer ruimer baten. Voor 1938 wordt gerekend op een ontvangst van f 75.000.000 (het vorige jaar bedroeg de raming f 62.500.000).

De couponbelasting verschafte ditmaal f 34.500 minder dan in dezelfde maand van het vorige jaar; de inkomsten uit dit middel zijn echter eenigszins wisselvallig; er kwam toch nog f 89.300 meer binnen dan de gemiddelde maandraming.

De z.g. conjunctuurheffingen maken geen kwaad figuur. Aan zegelrechten werd f 126.000 minder ontvangen dan in Januari 1937, welk nadeelig verschil geheel is toe te schrijven aan de daling van de Beursbelasting; deze laatste liep nl. met f 503.300 terug. De bedrijvigheid op de fondsenmarkt is niet zoo groot meer als in het begin van het vorige jaar; toch werd ditmaal nog f 81.200 zegelrecht boven de maandraming ontvangen. De registratierechten waren in de afgelopen maand bijzonder goed; de vooruitgang bij Januari 1937 belooft f 1.001.000 en de raming werd overschreden met f 710.600. Dit wijst toch wel op een opleving van den handel in vast goed, waarvan in Januari 1937 nog niet in die mate sprake was. De jaarraming is voor deze beide middelen resp.

f 9.600.000 en f 5.900.000 hooger gesteld dan voor 1937.

De successierechten waren wel niet zoo hoog als in de beide laatste maanden van 1937, doch wezen toch nog een vooruitgang aan van f 160.400 bij Januari 1937 en overtroffen de raming met f 109.600. De waardevermeerdering van verschillende vermogensbestanddeelen na de muntdepreciatie komt hierin tot uitdrukking. Het geraamde opbrengstcijfer is voor 1938 met f 5.200.000 verhoogd. De loodsgelden daalden met f 9.600; de opbrengst (f 66.000) was veel lager dan in het laatste kwartaal van het afgelopen jaar.

Van de Directe Belastingen valt nog niet veel te zeggen. Aan grondbelasting is f 542.800 minder op kohier gebracht dan op ultimo Januari 1937. Hier is intusschen een kleine achterstand in de aanslagsregeling in het spel. De overige directe heffingen vertoonden daarentegen alle een stijging van het zuivere kohierbedrag, dank zij de verbetering van den economischen toestand. Voor de inkomstenbelasting bedraagt de toeneming f 2.620.700, voor de vermogensbelasting f 1.015.100, voor de verdedigingsbelasting I f 1.051.600 en voor de belasting van de doode hand f 202.600. Het begin is dus niet slecht, al zou het voorbarig zijn, hieraan nu reeds bepaalde conclusies te verbinden.

Uit Overzicht II, dat den verderen loop van het dienstjaar 1937 aangeeft, blijkt, dat in de zuivere opbrengst der directe belastingen nog enkele wijzigingen zijn gekomen. Dientengevolge is de raming thans overschreden bij de grondbelasting, de vermogensbelasting en de verdedigingsbelasting I.

AANTEKENINGEN.

De Nederlandsche Heidemaatschappij. Een halve eeuw van zegenrijken arbeid. 1888—1938.

Het was op 5 Januari 1888, dat besloten werd tot oprichting, naar Deensch voorbeeld, van een maatschappij, welke in het algemeen belang van ons vaderland het vraagstuk der heide-ontginning op doelmatige wijze tot oplossing zou hebben te brengen. Aanvankelijk werd het directeurschap waargenomen door G. M. E. Tutein Nolthenius, die tezamen met de heeren A. J. Blijdenstein en F. B. Löhnis het voorbereidende rapport had uitgebracht, totdat het in 1889 werd opgedragen aan L. R. Brants. Bepaalde zich het werk der maatschappij aanvankelijk tot het publiceeren van artikelen in tijdschriften en het geven van adviezen aan de Regeering en aan particuleren, anders werd het, toen in 1891 de heer H. J. Lovink als adjunct-directeur optrad en de Heidemaatschappij door voortaan zelf voor rekening van derden opdrachten en projecten uit te voeren, meer kans kreeg door voorbeeldigen arbeid en de daardoor verkregen zegenrijke resultaten te toonen, welke mogelijkheden er konden worden geopend op het gebied der landontginningen en -verbeteringen. Begroting en werkplan worden voor iedere opdracht zorgvuldig opgesteld. De kosten van uitvoering komen voor den opdrachtgever, onverschillig of zij tegen- dan wel meevallen.

Heide-ontginning, duinbeplanting, wegenbeplanting, grondonderzoek, grondverbetering, ontwatering (beeknormalisatie; graven van waterleidingen), bevloeiing, boschverbetering, boschaanleg, bestrijding van boschbrand, bestrijding van iepenziekte, van populierenkanker en van zoovele andere plantenziekten, aanplant van nieuwe houtsoorten (bijv. de Canadeesche populier), aanleg van wegen en van rijwielpaden, aanleg van vliegvelden, bouw van boerderijen, vischteelt, bevordering der fruitteelt, maïsteelt, ruilverkaveling (in streken, waar een ondoelmatige verdeling van grondbezit een verbetering van het grondgebruik in den weg staat) het maken van

streekplannen (waar dat in verband met verbeteringswerken noodig blijkt), leiding bij werkverschaffingsontginningen, opleiding van eigen ambtenaren, technisch personeel, boswachters, landmeters en bedrijfspersoneel voor de boerencoöperaties, enz. enz.

Ziedaar een overzicht van de meest uiteenlopende werkzaamheden, welke de Heidemaatschappij binnen den kring van haar voortdurende zorgen heeft getrokken. En dit alles doet deze nuttige vereeniging belangeloos, zij beoogt daarbij niet het maken van winst. Dit alles doet zij op zulk een wijze, dat zij zich steeds mag verheugen in het volste vertrouwen van allen — Rijk, provinciën, gemeenten, particulieren —, die haar hulp inroepen.

Wat alleen reeds de heide-ontginning beteekent, moge daaruit blijken, dat de Heidemaatschappij in nog niet twintig jaren een totale oppervlakte aan woesten grond gelijk aan tweemaal den Wieringermeerpolder veranderde in gras- en akkerland en dat zij in den loop der jaren een oppervlakte gelijk aan den Wieringermeerpolder met bosch beplante. Maar tot ver buiten de te ontginnen woeste gronden strekken haar werkzaamheden zich uit.

Wanneer de toerist op zijn reiskaart eens nauwkeurig alle plekken van het mooie Nederlandsche landschap aangeteekend zou kunnen vinden, welke hun tegenwoordige landschapsschoon danken aan het initiatief, aan de werkzaamheid of aan de raadgevingen der Nederlandsche Heidemaatschappij, dan zou het bekende museum aan den Apeldoornschen weg te Arnhem ongetwijfeld op een nog veel drukker bezoek mogen rekenen.

Het was een goede gedachte van de Heidemaatschappij om van haar veelzijdige en veelomvattende werkzaamheid een, ook voor niet-deskundigen bevattelijke en aantrekkelijke, beschrijving te doen geven door Mr. W. J. van Balen¹⁾. Deze had het voorrecht tezamen met en voorgelicht door „die schaar van wakkere mannen” „de Heidemaatschappij in haar doen en laten te mogen gadeslaan”. De schrijver had, zoals de voorzitter Dr. H. J. Lovink het in zijn voorwoord zegt, geen gemakkelijke opdracht: „hij had aan vele eischen te voldoen en met name, zonder in technische uiteenzettingen te vervallen, zijn indrukken onbevangen mede te deelen”. „Het wil het Bestuur der Heidemaatschappij voorkomen, dat de schrijver erin geslaagd is de uitgesproken wenschen te vervullen. Hij heeft op duidelijke wijze weergegeven, hoe de Heidemaatschappij getracht heeft aan de veelzijdige eischen, die aan haar gesteld werden, te voldoen en wat ten bate van land en volk in die periode is bereikt.” Welnu, moge dit prachtige werk van Mr. J. W. van Balen, „De Gulden Spade”. *Omzwervingen door onze elf provinciën*, vele duidende Nederlanders ervan overtuigen, wat door particulier initiatief en door vrijwillige samenwerking in ons vrije Nederland kon en nog altijd kan worden bereikt.

W. E. B.

¹⁾ Uitgevers Mij. Tjeenk Willink & Zn. Haarlem 1938.

De zichtbare suikervoorraden in de wereld.

De zichtbare voorraden per 1 Jan. zijn volgens C. Czarnikow:			
In tons	1938	1937	1936
Duitschland	1.771.000	1.431.000	1.356.000
Tsjecho-Slowakije	582.000	535.000	454.000
Frankrijk	859.000	803.000	909.000
Nederland	253.000	257.000	282.000
België	215.000	193.000	210.000
Hongarije	110.000	127.000	107.000
Polen	479.000	397.000	399.000
U.K. Geimp. suiker	376.000	341.000	288.000
„ Binnenl. „	220.000	200.000	184.000
Europa	4.865.000	4.284.000	4.189.000
V.S. Alle havens	130.000	130.000	229.000
Cubaansche havens	214.000	186.000	230.000
Cuba binnenland	320.000	140.000	277.000
Java	555.000	611.000	1.177.000
Totaal	6.084.000	5.351.000	6.102.000

MAANDCIJFERS.

OVERZICHT VAN DEN STAND DER RIJKSMIDDELEN.

Ult. Januari 1938 (in Guldens)

AFDEELING Ia Dir belastingen.	Kohieren voor den dienst 1938			Zuiver bedrag der kohieren voor den volgende dienst t. m. dezelfde maand van het vorige jaar 1)
	Totaal bedrag	Bedragen, welke zijn teruggegeven of anders dan wegens betaling op de koh. afgeschr.	Zuiver bedrag	
Grondbelast. a)	2.058.905	—	2.058.905	2.601.664
Inkomst.bel. b)	24.362.735	342.625	24.020.111	21.399.411
Vermogensbel. c)	6.546.137	23.269	6.522.868	5.507.731
Verdedig.bel. I	3.781.937	10.544	3.771.393	2.719.792
Bel. v. d. doodehd.	436.918	—	436.918	234.297
Totalen.	37.186.632	376.438	36.810.195	32.462.895

a) ¼ hoofdsom + 20 procenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen. b) Hoofdsom + 60—78 procenten. c) Hoofdsom + 75 procenten.

1) Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit ¼ gedeelte van het met 1 Mei 1938 aanvangende belastingdienstjaar 1938/1939 en ¾ gedeelte van het belastingdienstjaar 1937/1938. 2) Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit ¼ gedeelte van het belastingdienstjaar 1937/1938 en ¾ gedeelte van het belastingdienstjaar 1936/1937.

AFDEELING Ib (Overige middelen.)	Januari-1938	Sedert 1 Jan. 1938	Overeenkomstige periode 1937
Benaming der middelen			
Divid.- en tantiëmebel.	1.028.830	1.028.830	456.429
Rechten op den invoer	7.039.795	7.039.795	6.650.487
Statistiekrecht	196.214	196.214	188.061
Accijns op zout	137.495	137.495	221.881
Accijns op geslacht	605.685	605.685	546.412
Accijns op wijn	32.520	32.520	30.623
Accijns op gedistill.	2.282.486	2.282.486	2.427.701
Accijns op bier	553.640	553.640	487.076
Accijns op suiker	4.866.015	4.866.015	4.448.301
Accijns op tabak	3.225.453	3.225.453	2.788.074
Bel. op gouden en zilverw.	42.151	42.151	37.963
Omzetbelasting	4.357.046	4.357.046	4.098.548
Couponbelasting	589.320	589.320	623.823
Recht. en boeten v. zegel	12.247.870	12.247.870	2.373.915
Recht. en boet. v. registr.	2.127.221	2.127.221	1.126.225
Recht. en boet v. successie, v. overgang bij overlijden en v. schenking	3.942.885	3.942.885	3.782.462
Opbrengst d. loodsgelden	65.987	65.987	75.637
Totalen.	33.340.613	33.340.613	30.364.218

1) Hieronder begrepen wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissionairs in effecten, enz. f 435.918 (Beursbel.).

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET VERKEERSFONDS.

	Jan. 1938	1938	1937
Motorrijtuigenbelasting	1.506.448	1.506.448	1.181.171
Rijwielbelasting	13.675	13.675	12.793
Totalen	1.520.123	1.520.123	1.193.964

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET GEMEENTEFONDS.

	Dienst 1937/1938 Zuiver bedrag der kohieren tot en met de maand Jan. 1938	Zuiver bedrag der kohieren voor den dienst 1936/37 tot en met dezelfde maand van 1937
Gemeente.f.belast. . .	57.936.031	54.234.378
Opv. verm. t. get. v. 50	5.497.797	4.636.944

AFDEELING II. DIENSTJAAR 1937.

Benaming der middelen	Bedrag van de raming	Zuivere opbrengst over het tijdvak van 1 Jan. 1937 tot en met de maand Jan. 1938
Grondbelasting.		
(¼ hoofdsom + 20 procenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen.)	10.300.000	10.348.375
Inkomstenbelasting	72.000.000	70.558.940
Vermogensbelasting	18.000.000	19.221.557
Verdedigingsbel. I	8.000.000	10.321.241
Belasting v. d. doode hand	2.000.000	1.925.124
Divid.- en tantiëmebelasting.	13.800.000	22.378.009
Rechten op den invoer	91.250.000	97.257.563
Statistiekrecht	1.600.000	2.769.178
Accijns op zout	2.000.000	1.804.516
Accijns op geslacht	6.000.000	7.359.919
Accijns op wijn	1.800.000	2.203.476
Accijns op gedistilleerd	27.500.000	28.454.092
Accijns op bier	7.000.000	7.814.709
Accijns op suiker	53.000.000	55.298.709
Accijns op tabak	32.500.000	35.336.082
Belast. op gouden en zilverw.	475.000	571.390
Omzetbelasting	62.500.000	74.159.914
Couponbelasting	5.500.000	6.321.637
Rechten en boeten van zegel	16.400.000	32.561.391
Rechten en boeten v. registr.	11.100.000	16.646.764
Rechten en boeten v. successie, v. overgang bij overlijden en v. schenking	40.800.000	45.030.185
Opbrengst der loodsgelden	500.000	860.794
Totalen	484.025.000	549.203.565

OVERZICHT VAN DE INKOMSTEN TEN BATE VAN HET WERKLOOSHEIDSSUBSIDIEFONDS.

Dienst 1938	Bedrag van raming	Zuiver bedrag kohieren tot en met de maand Jan. 1938
Grondbelasting (veertig ten honderd van de hoofdsom wegens gebouwde eigendommen en vijf en twintig ten honderd van de hoofdsom wegens ongebouwde eigendommen)	9.600.000	1.860.102
Personeele belasting (tachtig ten honderd van de hoofdsom naar den eersten, tweeden en derden grondslag)	20.000.000	91.783
Gemeentefondsbelasting (vijf en twintig procenten op de hoofdsom)	15.500.000	—
Vermogensbelasting (twee en twintig procenten op de hoofdsom)	2.500.000	—
Inkomstenbelasting (tien procenten op de hoofdsom)	4.700.000	—
Totalen	52.300.000	1.951.885

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	13-19 Febr. 1938	Sedert 1 Jan. 1938	Overeenk. tijdvak 1937	13-19 Febr. 1938	Sedert 1 Jan. 1938	Overeenk. tijdvak 1937	1938	1937
Tarwe	18.973	144.217	130.522	—	1.627	6.020	145.844	136.542
Rogge	6.806	29.603	47.973	—	—	647	29.603	48.620
Boekweit	100	1.210	1.598	—	—	—	1.210	1.598
Mais	35.650	227.336	160.099	7.662	24.078	37.944	251.414	198.043
Gerst	11.190	42.053	64.417	330	2.101	4.104	44.754	68.521
Haver	10.630	37.589	20.141	—	1.036	2.090	38.625	22.231
Lijnzaad	2.400	14.043	23.927	16.130	51.593	46.622	65.636	70.549
Lijnkoek	4.816	13.348	9.135	—	—	—	13.348	9.135
Tarwemeel	1.165	7.738	5.134	550	3.180	740	10.918	5.874
Andere meelsoorten	820	5.645	6.906	125	768	200	6.413	7.106

STATISTIEKEN.

BANK DISCOUNTS.

Ned. Disc. Wissels. 2	3 Dec. '36	Lissabon	4 11 Aug. '37
Bel. Binn. Eff. 2	3 Dec. '36	Londen	2 30 Juni '32
Bk. Vrsch. in R.C. 2	3 Dec. '36	Madrid	5 9 Juli '35
Athene	6 4 Jan. '37	N.-York F.R.B.1	26 Aug. '37
Batavia	3 14 Jan. '37	Oslo	3 5 Jan. '38
Belgrado	5 1 Febr. '35	Parijs	3 12 Nov. '37
Berlijn	4 22 Sept. '32	Praag	3 1 Jan. '36
Boekarest	4 15 Dec. '34	Pretoria	3 15 Mei '33
Brussel	2 16 Mei '35	Rome	4 18 Mei '36
Boedapest	4 28 Aug. '35	Stockholm	2 1 Dec. '33
Calcutta	3 28 Nov. '35	Tokio	3 285 7 Apr. '36
Dantzig	4 2 Jan. '37	Weenen	3 10 Juli '35
Helsingfors	4 3 Dec. '34	Warschau	4 18 Dec. '37
Kopenhagen	4 19 Nov. '36	Zwits. Nat. Bk.1	25 Nov. '36

OPEN MARKT.

	1938				1937	1936	1914
	19 Febr.	14/19 Febr.	7/12 Febr.	31 Jan./ 5 Febr.			
Amsterdam Partic. disc.	1/4	1/4	1/4	1/4	1/4	7/8-1 1/8	3 1/8-3 1/16
Prolong.	1/2	1/2	1/2	1/2	1	1-1 1/2	2 1/4-3 1/4
Londen Daggeld.	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1 3/4-2
Partic. disc.	17/32	17/32	17/32	17/32	9/16	17/32-9/16	4 1/4-3 1/4
Berlijn Daggeld.	2 1/2-3/4	2 1/2-7/8	2 1/4-7/8	2 1/8-3 3/8	2-1/2	2 1/8-3/4	—
Maandgeld	2 3/4-3	2 3/4-3	2 3/4-3	2 3/4-3	2 3/4-3	2 3/4-3	—
Part. disc.	2 1/8	2 1/8	2 1/8	2 1/8	3	2 1/8	2 1/8-1 1/2
Warenw...	4-1/2	4-1/2	4-1/2	4-1/2	4-1/2	4-1/4	—
New York Daggeld 1)	1	1	1	1	1	3/4	1 3/4-2 1/2
Partic. disc.	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	3/4	9/16

1) Koers van 18 Febr. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
15 Febr. 1938	1.78%	8.96%	72.22	5.87%	30.32	100%
16 " 1938	1.78%	8.96%	72.20	5.85%	30.32	100%
17 " 1938	1.78%	8.97	72.26	5.87	30.35	100%
18 " 1938	1.78%	8.96%	72.27	5.88	30.34	100%
19 " 1938	1.78 1/16	8.96%	72.27 1/2	5.88	30.37	100%
21 " 1938	1.79	8.96%	72.30	5.87 1/2	30.40	100%
Laagste d.w. 1)	1.78	8.96%	72.15	5.85	30.30	100
Hoogste d.w. 1)	1.79 1/4	8.97 1/4	72.35	5.90	30.40	100 1/4
Muntpariteit	1.469	12.1071	59.263	9.747	24.906	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
15 Febr. 1938	41.50 1/2	—	6.28	—	—	—
16 " 1938	41.51 1/2	—	6.28	—	—	—
17 " 1938	41.51 1/2	—	6.27 1/2	—	—	—
18 " 1938	41.51	—	6.28	—	—	—
19 " 1938	41.52 1/2	—	6.28	—	—	—
21 " 1938	41.53	—	6.29	—	—	—
Laagste d.w. 1)	41.48	—	6.26	—	—	—
Hoogste d.w. 1)	41.55	34.—	6.30	1.40	9.40	—
Muntpariteit	48.003	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors 1)	Buenos Aires 1)	Montreal 1)
15 Febr. 1938	46.22 1/2	40.05	45.07 1/2	3.97	47	1.78%
16 " 1938	46.22 1/2	40.05	45.07 1/2	3.97	47	1.78%
17 " 1938	46.22 1/2	40.05	45.07 1/2	3.97	47 1/2	1.78%
18 " 1938	46.22 1/2	40.05	45.07 1/2	3.97	47 1/2	1.78%
19 " 1938	46.22 1/2	40.05	45.07 1/2	3.97	47 1/2	1.78%
21 " 1938	46.22 1/2	40.05	45.07 1/2	3.97	47 1/2	1.78%
Laagste d.w. 1)	46.15	40.—	45.02 1/2	3.95	46%	1.78%
Hoogste d.w. 1)	46.30	40.10	45.17 1/2	4.—	47%	1.79%
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95%	2.1878

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In 't. lste. of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
15 Febr. 1938	5.02%	3.29	40.48	56.07
16 " 1938	5.03%	3.29%	40.53	56.15
17 " 1938	5.03%	3.29%	40.55 1/2	56.10 1/2
18 " 1938	5.02%	3.28 1/2	40.53	56.04
19 " 1938	5.01%	3.28%	40.48	56.06
21 " 1938	5.01%	3.28%	40.45	55.95
20 Febr. 1937	4.89 1/32	4.85%	40.23	54.72
Muntpariteit	4.86	3.90%	23.81 1/2	40 1/16

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteertings-eenheden	5 Febr. 1938	12 Febr. 1938	14/19 Febr. 1938	19 Febr. 1938
				Laaagste	Hoogste
Alexandrië	Piast. p. £	97 1/4	97 1/4	97%	97%
Athene	Dr. p. £	547 1/2	547 1/2	540	555
Bangkok	Sh. p. tical	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 5/8	1/10 1/8
Budapest	Pen. p. £	25 1/2	25 1/2	24 1/2	25 1/2
Buenos Aires	p. peso p. £	19.12 1/2	18.70	18.75	19.17
Calcutta	Sh. p. rup.	1/6 1/2	1/6 1/2	1/6 1/2	1/6 1/2
Istanbul	Piast. p. £	620	620	620	620
Hongkong	Sh. p. \$	1/3	1/3	1/2 1/2	1/3 1/2
Kobe	Sh. p. yen	1/2	1/2	1/1 1/2	1/2
Lissabon	Escu. p. £	110 1/16	110 1/16	110	110 1/16
Mexico	\$ per £	18	18	17 1/2	18
Montevideo	d. per £	21	22	21	22 1/2
Montreal	\$ per £	5.01 1/8	5.01 1/8	5.01 1/8	5.03 1/8
Rio de Janeiro	d. per Mil.	2 7/32	2 9/16	2 1/16	2 1/16
Shanghai	Sh. p. \$	1/2 1/16	1/2 1/16	1/2	1/2 1/16
Singapore	id. p. \$	2/4 1/32	2/4 1/32	2/4 1/16	2/4 1/32
Valparaiso	\$ per £	125	125	125	125
Warschau	Zl. p. £	26%	26%	26%	26%

1) Offic. not. 15 laten gem. not., welke imp. hebben te betalen 10 Dec. 1936 16.12. 2) 90 dg. Vanaf 13 Dec. 1937 laatste „export“ notering.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS

15 Febr. 1938	Londen 1)	N. York 2)	15 Febr. 1938	Londen
15 Febr. 1938	20 1/16	44%	15 Febr. 1938	139/9
16 " 1938	20	44%	16 " 1938	139/9
17 " 1938	19 15/16	44%	17 " 1938	139/10
18 " 1938	19 15/16	44%	18 " 1938	139/10
19 " 1938	19 15/16	—	19 " 1938	139/10
21 " 1938	20 1/16	44%	21 " 1938	139/10
22 Febr. 1937	20 1/16	—	22 Febr. 1937	142/1 1/2
27 Juli 1914	24 1/16	59	27 Juli 1914	84/10%

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$ p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen.	7 Febr. 1938	15 Febr. 1938
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 141.503.586,08	f 145.170.745,55
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	525.354,36	368.495,93
Voorsch. op ult. Jan. '38 (resp. Dec. '37) a/d. gemeent. verstr. op a. naar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op de belastingen en op de vermogensbelasting	—	—
Voorschotten aan Ned.-Indië	9.343.670,08	14.431.415,22
Idem aan Suriname	12.713.756,19	12.717.625,64
Kasvord weg. creditverst. afh. buitenl. Daggeldleningen tegen onderpand	100.888.884,95	100.943.871,04
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen Vord. op het Alg. Burg. Pensioen f. 1)	40.837.440,61	34.964.501,21
Vord. op andere Staatsbedrijven 1)	6.981.040,09	7.319.485,56
Verplichtingen		
Voorschot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrooi verstrekt	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 234.289.000.—	f 234.239.000.—
Schatkistpromessen in omloop	52.000.000.—	51.500.000.—
Zilverbons in omloop	1.097.952,50	1.097.508,50
Schuld op ult. Jan. '38 (resp. Dec. '37) a/d. gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsb. alsm. op de bel. en op de vermogensbelasting	—	—
Schuld aan Curaçao 1)	7.530.074,79	11.857.558,74
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioen f. 1)	1.340.203,53	1.330.467,51
Idem aan Curaçao	29.815.397,66	8.164.912,06
Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T. 1)	176.293.208,93	187.726.509,50
Id. aan andere Staatsbedrijven 1)	20.500.000.—	20.500.000.—
Id. aan diverse instellingen 1)	153.753.950,41	153.449.132,41

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Vorderingen: 1)	12 Febr. 1938	19 Febr. 1938
Saldo Javascbe Bank	—	—
Saldo b. d. Postcheque- en Girodienst	f 148.000.—	f 122.000.—
Verplichtingen:		
Voorschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell.	14.691.000.—	15.342.000.—
Schatkistpromessen in omloop	15.500.000.—	15.500.000.—
Schatkistbiljetten in omloop	5.000.000.—	5.000.000.—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds	1.338.000.—	1.389.000.—
Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank	1.570.000.—	758.000.—
Belegde kasmiddelen Zelfbesturen	730.000.—	730.000.—
Voorschot van de Javascbe Bank	5.612.000.—	3.776.000.—
1) Betaalmiddelen in 's Lands Kas f 27.207.000.—		

SURINAAMSCH-BANK.

Voorname posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Discont.	Div. rekeningen 1)
22 Jan. 1938	864	1.024	602	594	1.247
15 " 1938	850	1.083	515	595	1.250
8 " 1938	844	1.127	604	597	1.233
31 Dec. 1937	802	1.227	547	603	1.325
24 " 1937	844	1.113	501	606	1.328
1 Juli 1914	645	1.100	560	735	396

1) Suijtp. der activa.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 21 Februari 1938

		Activa.		
Binnenl. Wis-	Hfdbk. f	8.554.406,51		
sels, Prom.,	Bijbkn. "	101.112,59		
enz. in disc.	Ag.sch. "	329.312,91	f	8.984.832,01
Papier o. h. Buitenl. in disconto				
Idem eigen portef.	f	5.226.000,—		
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.				5.226.000,—
Beleeningen				
incl. vrsch.	Hfdbk. f	225.906.940,13 ¹⁾		
in rek.-crt.	Bijbkn. "	1.932.655,04		
op onderp.	Ag.sch. "	25.284.749,37		
	f	253.124.344,54		
Op Effecten	f	251.400.756,01 ¹⁾		
Op Goederen en Spec.		1.723.588,53		253.124.344,54 ¹⁾
Voorschotten a. h. Rijk				
Munt, Goud	f	113.607.485,—		
Muntmat., Goud		1.312.210.140,48		
	f	1.425.817.625,48		
Munt, Zilver, enz.		16.796.742,87		
Muntmat., Zilver				1.442.614.368,35 ¹⁾
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfond's				41.868.954,43
Gebouwen en Meub. der Bank				4.600.000,—
Diverse rekeningen				8.428.450,68
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5 '32, S. No. 221)				10.193.915,19
	f	1.775.040.865,20		

		Passiva.		
Kapitaal	f	20.000.000,—		
Reservefond's		4.338.707,82		
Bijzondere reserve		6.600.000,—		
Pensioenfond's		11.139.473,57		
Bankbiljetten in omloop		868.434.780,—		
Bankassignatiën in omloop		218.086,57		
Rek.-Cour. { Het Rijk	f	141.407.894,30		
saldo's: { Anderen		717.851.891,50		859.259.785,80
Diverse rekeningen				5.050.031,44
	f	1.775.040.865,20		

Beschikbaar metaalsaldo f 751.822.839,65
 Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is .. 1.879.557.090,—
 Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht .. —

¹⁾ Waarvan aan Nederlandisch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) f 65.883.125.
²⁾ Waarvan in het buitenland 96.307.444,90

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opsch. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings perc.
	Munt	Muntmat.				
21 Febr. '38	113607	1.312.210	868.435	859.477	751.823	83
14 " '38	113607	1.302.212	860.706	847.907	750.007	84
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ¹⁾
21 Febr. 1938	8.985	—	253.124	5.226	8.428
14 " 1938	8.955	—	244.136	5.226	7.750
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

¹⁾ Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opsch. schulden	Beschikb. metaal-saldo
19 Feb. '38*	134.880		185.170	78.380	29.460
12 " '38*	134.930		190.540	74.670	28.846
22 Jan. 1938	116.574	18.140	184.854	83.631	27.320
15 " 1938	116.574	17.875	188.401	81.706	26.406
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaalb.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
19 Feb. '38*	2.240	76.860		64.670	51
12 " '38*	2.910	78.330		64.110	51
22 Jan. 1938	3.642	10.923	52.353	71.234	50
15 " 1938	3.207	10.837	54.678	69.646	50
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Cijfers telegrafisch ontvangen.

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities	
				Disc. and Advances	Securities
16 Febr. 1938	327.130	474.083	52.324	6.155	18.808
9 " 1938	326.988	476.071	50.336	9.559	18.957
22 Juli 1914	40.164		29.317		33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
			Bankers	Other Accounts		
16 Febr. '38	97.863	15.772	106.405	35.495	53.047	33,6
9 " '38	93.273	16.077	102.907	35.549	50.917	32,9
22 Juli '14	11.005	14.736		42.185	29.297	52

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wis-sels	Waarv. op het buitenl.	Beleeningen	Renteloos voorschot v. d. Staat ¹⁾
10 Febr. '38	55.806	379	21	13.754	838	5.020	3.200
3 " '38	55.806	371	21	13.117	838	5.154	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen ¹⁾	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort.k.	Particulieren
10 Febr. '38	5.575	3.047	92.574	42	2.413	20.302
3 " '38	5.580	2.979	93.387	102	2.392	19.609
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

¹⁾ Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKBANK.

Data	Goud	Daarvan bij buitenl. circ. banken ¹⁾	Deviezen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Beleeningen
15 Febr. 1938	70,8	20,3	5,6	4.940,8	52,3
7 " 1938	70,8	20,3	5,5	5.167,2	59,8
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa ²⁾	Circu-latie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
15 Febr. 1938	110,8	815,8	4.776,9	761,4	340,8
7 " 1938	110,9	792,9	4.957,5	744,1	339,1
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,—	40,0

¹⁾ Onbelast. ²⁾ w.o. Rentenbankscheine 15, 7 Febr. resp. 20, 23 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË (in Belga's).¹⁾

Data	Goud	Munt en metaal	Munt en diversen	Buitenlandse deviezen en goudwaarden	Binnen- en buitenlandse wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfond's	Voorschot aan den Staat	Overheids-fond's	Rekg. Crt.	
									Circulatie	Schatkist
17/2 ..	3.505	54	1.049	197	34	150	228	4.316	21	793
10/2 ..	3.509	52	1.049	197	32	150	228	4.346	16	769

¹⁾ Met ingang van 27 Jan. 1938 is de opstelling gewijzigd.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad		"Other cash" ²⁾	Wissels	
	Totaal bedrag	Goud-certificaten ¹⁾		In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
26 Jan. '38	9.127,3	9.117,9	440,7	11,5	0,5
19 " '38	9.127,8	9.118,4	426,7	10,8	0,5

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circula-tie	Totaal Depo-sito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. ³⁾	Algem. Dek-kings-perc. ⁴⁾
26 Jan. '38	2.564,0	4.119,1	7.806,5	133,1	80,2	—
19 " '38	2.564,0	4.155,3	7.771,9	133,0	80,1	—

¹⁾ Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de § op 31 Jan. '34 van 100 op 59,06 cents werd gedevalueerd.

²⁾ "Other Cash" does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.

³⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opelcchbare schulden: F. R. Notes en netto deposita. ⁴⁾ Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal leening.	Dis-conto's en beleen.	Beleg-gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo-sito's	Waarvan time deposits
19 Jan. '38	—	9.089	12.196	5.647	26.094	5.199
12 " '38	6	9.195	12.138	5.600	26.037	5.203

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of England zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de betreffende valuta.